

Univerzita Karlova v Praze

**Filozofická fakulta
Ústav bohemistických studií**

Bakalářská práce

Lilija Grudina

**Anglicismy v ekonomické terminologii v současné češtině a ukrajinštině
Anglicisms in Economic Terminology in Contemporary Czech and
Ukrainian**

Praha 2009

Vedoucí práce: PhDr. Jan Holub

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří jakkoli přispěli ke vzniku této práce. Především pak vedoucímu bakalářské práce PhDr. Janu Holubovi za jeho cenné rady, připomínky a pozorné vedení mé práce. Dále bych chtěla poděkovat mému synovi Alekseji Gamalovi, který mi pomáhal s úpravou mé bakalářské práce.

Anotace: Bakalářská práce se zabývá způsoby začlenění anglicismů v oblasti ekonomické terminologie do ukrajinského a českého jazykového systému a jejich slovotvornou analýzou s cílem vysledování tendencí osvojení anglicismů v současné době. Dále se práce zabývá analýzou výskytu ekonomických termínů přejatých z angličtiny v odborných ekonomických a publicistických textech v češtině v porovnání s ukrajinštinou.

Klíčová slova: anglicismy, formální adaptace anglicismů, terminologie, ekonomická terminologie, slovotvorná analýza anglicismů, derivace, zkratky, kompozita, sousloví, kalky.

Abstract: This Bachelor thesis deals with the manner of incorporation of anglicisms in the area of economic terminology into the Ukrainian and the Czech language systems and its word-forming analysis with the aim of tracing the current tendencies of the adoption of anglicisms. The thesis also deals with the analysis of occurrence of loan-worded terms in the specialised economic and professional texts in the Czech language and their comparison with the Ukrainian language.

Key words: anglicisms, formal adaptation of anglicisms, terminology, economic terminology, word-forming analysis of anglicisms, derivations, abbreviations, compound words, compound phrases, calques.

OBSAH

Seznam zkratk	7
ÚVOD	8
1. TEORETICKÁ ČÁST	
1.1 Vývojové tendence současné spisovné češtiny a ukrajinštiny.....	10
1.2 Vrstvy slovní zásoby.....	11
1.3 Způsoby obohacování slovní zásoby.....	11
1.4 Přejímání slov.....	12
1.4.1 Anglicismus a kdy se začínají anglicismy objevovat.....	13
1.4.2 Anglicismy z hlediska důvodů užívání.....	14
1.5 Formální adaptace anglicismů v češtině.....	16
1.5.1 Výslovnostní adaptace.....	16
1.5.2 Anglicismy dle míry adaptace.....	17
1.5.2.1 Anglicismy neohebné, formálně neadaptované.....	17
1.5.2.2 Anglicismy užívané ve funkci nesklonných atributů.....	17
1.5.2.3 Morfologicky adaptovaná substantiva.....	18
1.5.2.4 Ortograficky adaptované výrazy.....	19
1.5.2.5 Hybridní kompozita	19
1.5.2.6 Anglická kompozita.....	20
1.5.2.7 Slootovorná adaptace.....	20
1.6 Formální adaptace anglicismů v ukrajinštině.....	22
1.6.1 K výslovnostní, ortografické a morfologické adaptaci.....	23
1.7 Termín. Terminologie.....	24
1.7.1 Způsoby tvoření odborného názvosloví.....	24
1.7.1.1 Terminologická sousloví.....	25
1.7.2 K terminologii	26
1.7.3 Ekonomická terminologie.....	27
1.7.4 Termíny a funkční styl.....	28
2. ANALÝZA JAZYKOVÉHO MATERIÁLU	29
2.1 Charakteristika anglicismů.....	29
2.1.1 K formální adaptaci anglicismů.....	29
2.1.2 Anglická kompozita.....	30

2.1.3 Zkratky (abreviace).....	31
2.1.4 Kalky.....	31
2.2 Slovotvorná analýza anglicismů.....	32
2.2.1 Derivace.....	32
2.2.1.1 Prefixace.....	33
2.2.1.2 Sufixace	34
2.2.1.3 Konverze.....	38
2.2.1.4 Smíšený způsob odvozování.....	38
2.2.2 Hybridní kompozita.....	39
2.2.3 Kompozita s komponentem i- (m-, e-).....	40
2.3 Neslovotvorné pojmenovací struktury.....	40
2.3.1 Terminologická sousloví.....	40
3. UKRAJINSKO-ČESKÝ SLOVNÍK EKONOMICKÉ A BANKOVNÍ	
TERMINOLOGIE.....	42
ZÁVĚR.....	50
LITERATURA.....	54
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	57
PŘÍLOHA Č.1	

Seznam zkratk

VZSLJ   Výchozí zkoumaná skupina lexikálních jednotek

ÚVOD

Každý živý jazyk se neustále mění. Náš dnešní rapidními tempy se rozvíjející moderní svět potřebuje adekvátní vývoj jazyka, aby jazyk včas reagoval na nové skutečnosti a výstižně je pojmenovával. Výsledkem globalizace světa je těsné propojení zemí ve všech oblastech života - v kultuře, v bankovníctví, v ekonomice, v politice. Internet a moderní technologie telekomunikací propojují svět v jeden celek. Šíření informací dnes dosahuje nevídané rychlosti. Všechny tyto změny a procesy působí na každý kultivovaný jazyk, vyvolávají změny v jejich slovní zásobě.

„Nominace nových skutečností se děje jednak rozšiřováním, specializací nebo přetvářením původního významu již existujících slov, jednak vytvářením nových slov domácích, resp. přejímáním slov cizích“ (E. Lotko, 2000: 137).

Téma bakalářské práce náleží do oblasti lexikologie. Práce je věnována zkoumání odborné jazykové oblasti – ekonomické terminologie v ukrajinském a českém jazyce. Na základě excerpovaného jazykového materiálu se pokusíme porovnat způsoby začlenění přejímek z anglického jazyka do ukrajinského a českého jazykového systému.

V teoretické části jsou zpracovány poznatky v oblasti přejímání a adaptace cizích slov z odborné literatury a článků odborných časopisů ukrajinských a českých. Jistá část práce je věnována poznatkům v oblasti odborné terminologie.

Praktická část (kapitola č. 2) je věnována analýze jazykového materiálu.

Zkoumaný jazykový materiál byl čerpán z materiálů česko-ukrajinských obchodních a bankovních styků za roky 2008-2009 a dostupných internetových ekonomických serverů českých a ukrajinských a ukrajinských mediálních serverů. Dále byl čerpán z ekonomické odborné literatury a odborných slovníků, slovníků neologismů. Pro výklad hesel v našem odborném ukrajinsko-českém slovníku jsme použili různé odborné anglicko-české slovníky. Pro ukrajinštinu jsme využili ukrajinské odborné výkladové slovníky. Východiskem původu slov byl původ slov uvedený ve výkladových slovnících (<http://www.glossary.org.ua/>, Martincová, 1998, 2004), taktéž jsme použili Český etymologický slovník (J. Rejzek, 2009). Do jazykového materiálu jsme zařadili i slova, která jsou alespoň v jednom ze zkoumaných jazyků považována za výpůjčky z angličtiny, tak např. slovo distributor považujeme za anglickou přejímku, neboť do ukrajinštiny bylo slovo v dnešním významu přejato z angličtiny. Při vykladu hesel našeho odborného slovníku jsme vybírali ten výklad slova v češtině, který odpovídá významu slova v ukrajinštině. Protože jsme vybrali nejnovější a

méně obvyklé výrazy, mnohdy není význam zachycen v českých tištěných odborných slovnících, místy se informace dosti liší.

Dále jsme rozšířili jazykový materiál o materiál získaný při zkoumání ve vybraných jazykových korpusech. V korpusech jsme sledovali míru adaptace a výskyt lexikálních jednotek. Jako jazykový korpus pro ukrajinský jazyk jsme použili korpus textů ekonomického serveru s vyhledávačem (<http://library.if.ua/>), kde jsou uloženy informace za roky 2005-2008. Vyhledavač najde veškeré soubory, ve kterých se vyhledávané slovo vyskytuje alespoň jednou. Jako druhý jazykový korpus pro ukrajinský jazyk jsme použili ukrajinský vyhledávací systém RedTram™ (<http://ua.redtram.com/pages/about/>), který prohledává veškeré publicistické soubory několika ukrajinských mediálních serverů (za roky 2004-2009) a ukazuje výskyt hledaného výrazu, ale ne více než 1000 výskytů. Pro češtinu jako jazykový korpus nám posloužil Český národní korpus (<http://ucnk.ff.cuni.cz/>), zejména korpus SYN2005 - žánrově vyvážený korpus, v němž převažují texty z let 2000 – 2004. Na bázi korpusu SYN2005 jsme vytvořili dva subkorpusy: SYN2005eco – korpus ekonomických textů a SYN2005pub – korpus publicistických textů. SYN2005eco je přibližně čtyřikrát menší než SYN2005pub. Za pomoci vyhledávacího programu Bonito jsme vyhledávali v našich korpusech výskyt vyhledávaného výrazu a počet výskytů v subkorpusu. Také program umožňuje vyhledávat výraz a jeho případné odvozeniny ([lemma="dealer.*"]). Pokud slovo nebylo nalezeno v našich korpusech, vyhledávali jsme ho v síti Internet, a v případě češtiny i v celém korpusu SYN2005. Veškeré údaje jsme zaznamenávali v tabulce (Příloha č. 1). Tyto informace nám umožnily učinit závěry ohledně způsobu a míry adaptace, tedy začlenění zkoumaných lexikálních jednotek do jazykových systémů porovnávaných jazyků. Analýza výskytu anglicismů v oblasti ekonomické terminologie v ekonomických odborných a publicistických textech nám umožnila učinit závěry ohledně šíření anglicismů v oblasti ekonomické terminologie do jiných vrstev jazyka v češtině v porovnání s ukrajinštinou.

V závěru práce jsme shrnuli poznatky ke kterým jsme dospěli při analýze jazykového materiálu. Jsme si vědomi, že naše práce není zdaleka vyčerpávající a je jen malým příspěvkem k danému tématu.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Vývojové tendence současné spisovné češtiny a ukrajinštiny

Jazyk je živý organismus, který se vyvíjí a mění. Čeština a ukrajinština patří mezi slovanské jazyky. Čeština je západoslovanský jazyk, ukrajinština je východoslovanský jazyk. Jako hlavní vývojové tendence současné spisovné češtiny a ukrajinštiny můžeme označit: **demokratizace** spisovného jazyka – sbližování spisovného jazyka s jazykem běžně mluveným, rozšiřování spisovného jazyka pomocí masmédií a školství. Se sejetím vývoje spisovného jazyka s jazykem běžně mluveným je zčásti spjatá tendence **unifikační** (zjednodušení). Při dnešním rozvoji vědy a techniky a při stále stoupající odbornosti ve všech sférách lidské činnosti se uplatňuje tendence **intelektualizační**, která se zčásti překrývá s tendencí **racionalizační** – sklon k přesnosti, jednoduchosti, pravidelnosti, úspornosti celého jazykového systému, která se projevuje především v planu lexikálním a syntaktickém. Projevem intelektualizace je také **terminologizace** slovní zásoby, narůstání počtu lexikálních jednotek, zejména terminologické povahy. Protichůdnou tendencí terminologizační je tendence **determinologizační** – termíny se rozšiřují z oblasti přísně odborné do méně odborné či neodborné (parametr, relace, model). S terminologizací je spjatá také tendence **diferenciační** (rozdílnost prostředku podle funkcí funkčně stylistických prostředků, spojených se stále nově se vyvíjejícími druhy a poddruhy komunikace) a **internacionalizační**. Na vývoji současné spisovné ukrajinštiny a češtiny má zvýšený podíl **internacionalizace**. Intelektualizace jazyka podporuje pronikání zejména těch prvků z jiných jazyků, které mohou lépe než prostředky domácí realizovat snahu o přesné, sevřené a úsporné vyjádření (F. Cuřín, 1974: 11-16).

Dynamiku jazyka ovlivňují jak faktory vnitřní (systémové), tak faktory vnější (extralingvistické). Vliv společnosti (komunikantů) na jazyk je v dnešní době výraznější než vliv jazyka na vývoj společnosti (E. Lotko, 2000: 137). Dominantní procesy evropských společností takové, jako modernizace, zahrnující rozvoj techniky a vědy, informatizace společnosti, urbanizace, sekularizace atd., vznik masové společnosti (či společnosti hromadné spotřeby), velmi významným procesem je globalizace společnosti, při níž dochází k rozšiřování prostorových rámců v ekonomice, politice, kultuře, zasahuje a ovlivňuje dnes nejen evropské jazyky (Daneš, 1997: 12).

1.2 Vrstvy slovní zásoby

Jednu ze základních složek každého jazyka tvoří jeho slovní zásoba. Nejvíce frekventovaná slova ve slovní zásobě mají většinou pouze funkci pojmenovávající a nepojí se k nim žádné vedlejší příznaky. Jsou to slova neutrální, která lze použít v různých oblastech vyjadřování. Ostatní slova ve slovní zásobě se vyznačují dalšími vedlejšími příznaky, které někdy mohou omezovat jejich užívání v určitých oblastech, neboť se jedná např. o slova citově zabarvená, zastaralá, řídká, přejatá z cizích jazyků, odborné termíny, poetismy, slova patřící do jiných než spisovných útvarů národního jazyka apod. Obvykle náleží tyto výrazy do proměnlivé části slovní zásoby, zatímco jádro je tvořeno slovy neutrálními (<http://www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/cestinapositi/lexikologie.htm>).

Naše práce se dotýká, a to v případě obou zkoumaných jazyků, vrstvy spisovného jazyka, vrstvy cizích slov (vrstva slov podle původu slov), vrstvy neologismů (lexikální jednotky vyznačující novosti) a vrstvy odborného názvosloví (vrstva dle slohových příznaků) v oblasti ekonomické terminologie.

1.3 Způsoby obohacování slovní zásoby

Slovní zásoba každého jazyka podléhá vývojovým změnám mnohem rychleji než zvuková nebo mluvnická stavba. Jen zvolna ustupují z užívání slova pojmenovávající zaniklé skutečnosti (kolovrat, žebračenka, šafář), naproti tomu se stále vytvářejí nová pojmenování pro předměty a jevy, které přináší pokrok (antibiotikum, laser, privatizace, ekologie). Nové skutečnosti můžeme pojmenovávat nově vytvořenými nebo přejatými slovy, nebo můžeme využít k jejich pojmenování slov již existujících, ale s pozměněným významem. (<http://www.stredoskolskaliteratura.kvalitne.cz/tvorenislov.html>)

Způsoby obohacování slovní zásoby:

Slovotvorné postupy

- derivační (odvozování)
  - prefixace (odvozování předponové), někdy deprefixace
  - suffixace (odvozování příponové)
  - prefixálně-sufixální způsob
- kompoziční (skládání)
- univerbizace (kondenzace víceslovního pojmenování v jednoslovné)
- abreviace (zkracování)

Další prostředky rozšiřování slovní zásoby

- konverze (přechod slova z jedné slovnědruhové kategorie do druhé)
- sémantické tvoření (přenášení slovních významů)
  - metaforizace (na základě vnějšího znaku denotátů)
  - metonymizace (na základě vnitřní souvislosti denotátů)
- vznik neosemantizmů (sémantických neologizmů)
- multiverbizace (tvoření víceslovních pojmenování a frazeologických spojení)
- hybridizace (tvoření slov z domácího nebo zdomácnělého základu cizí příponou nebo předponou, případně tvoření složenin, v nichž cizí komponent se spojuje s domácím)
- přejímání slov z jiných vrstev národního jazyka
- přejímání slov z cizích jazyků a slov mezinárodních (internacionalizmů)
  - přejímání celých lexémů
  - přejímání části slov (polokalky)
  - přejímání slovtvorných struktur (kalky) (J. Hubáček, 1996: 2-12).

Při tvoření jednotlivých slov se může uplatňovat zároveň několik postupů, např. derivace přejatého slova.

V současné době probíhá přejímání slov především z angličtiny, a to nejvíce v oblasti ekonomiky (*cash flow*, *diskont*), výpočetní techniky (*komputer*, *skener*, *internet*, *server*), moderní hudby (*house*, *pop music*, *eurodance*), sportu (*pivotman*, *snowboard*, *skateboard*).

1.4 Přejímání slov

Jak již bylo zmíněno, slovní zásoba se mění také přejímáním slov, a to i mezi vrstvami jednoho národního jazyka, ale především z jazyků cizích.

Přejímání slov cizojazyčného původu je podmíněno politickými, ekonomickými a kulturními kontakty mezi jazykovými společenstvími. Přejatá slova přicházejí s novými skutečnostmi (*telefon*, *raketoplán*, *computer*), případně označují typické jen pro určitý prostor a čas (*tomahavk*, *reconquista*), mohou mít funkci stylistického synonyma (*obchod* – *kšeft*), eufonického synonyma (*tlustá* – *korpušentní*). Nejčastěji se cizí slova objevují v oblasti terminologické, pro niž jsou vhodná mezinárodní srozumitelností, nezátížeností druhotnými významy a často též větší schopností vytvářet odvozeniny (Příruční mluvnice češtiny, 2002).

J. Filipec – F. Čermák (1985: 120) rozděluje prostředky cizího původu do čtyř skupin:

- slova a slovní spojení citátová, tj. jednotky cizích jazyků přenesená do jiného jazyka a užívané v něm zvláště v jistém sociálním, profesním a kulturním okruhu,
- slova a slovní spojení přejatá:
  - a) dosud pocíťovaná jako cizí, protože označují z hlediska běžného uživatele jazyka méně běžné skutečnosti,
  - b) slova a spojení zcela vžitá, zdomácnělá, ať už historickým vývojem, nebo tím, že se pojmenovaná skutečnost stala zcela běžnou,
- kalky,
- přejaté významy, sémantické kalky.

A. D. Olijnyk (2002) rozlišuje prostředky cizího původu:

- materiální výpůjčky
  - a) „čisté“ výpůjčky (např. anglicismy),
  - b) internacionalismy,
- kalky
  - a) gramatické kalky,
  - b) sémantické kalky,
- polokalky = hybridní kompozita.

1.4.1 Anglicismus a kdy se začínají anglicismy objevovat

Akademický slovník cizích slov (1995) označuje jako anglicismus jazykový prvek přejatý z angličtiny do jiného jazyka nebo podle angličtiny v něm vytvořený. Anglicismy v češtině zahrnují staré anglicismy, v systému českého jazyka již adaptované (fotbal, džem, tramvaj). Dynamičtější jsou anglicismy procházející procesem počesťování, během něhož se vyjasňuje jejich funkčnost a místo v českém lexikálním systému.

V 19. století se do češtiny s průmyslovou revolucí dostaly mnohé výrazy z oblasti techniky (např. tramway, později tramvaj), v průběhu 20. století sportovní termíny (fotbal, volejbal, gól). K. Kučera (1995: 77) poukazuje na to, že většina anglicismů se v češtině rozšířila převážně až v průběhu 20. století. Výrazněji se vliv angličtiny začal projevovat po 1. světové válce, značně byl oslaben po roce 1948, a v 60. letech začal zase sílit. Skutečný zlom nastal po roce 1989, kdy se radikálně změnila politická a ekonomická orientace společnosti, kdy se uvolnily nejenom geografické hranice ale byla zrušená i cenzura. Jak je uvedeno v

Encyklopedickém slovníku češtiny, je nárůst anglicismů v současnosti vlivem postavení angličtiny jako světového, odborného a prestižního jazyka.

N. Popova (2002) zmiňuje první polovinu 19. st. jako dobu intenzivního přejímání lexémů z anglického jazyka, které bylo spojeno na jednu stranu se šířením umění, na druhou stranu s postavením Anglie jako přední ekonomicky vyspělé země. Další etapou rozšíření anglicismů je období rozvoje zemí Sovětského svazu, v kterém s povinným středním vzděláním byla spojena výuka cizích jazyků (angličtiny, němčiny, francouzštiny). Po 2. světové válce bylo rozšíření anglicismů spojeno s převážnou výukou angličtiny na školách, což bylo podmíněno jednak psychologickým faktorem – zahájení války Německem, jednak postavením angličtiny jako jazyka mezinárodní spolupráce. V roce 1985 začíná nová etapa pronikání anglicismů, kdy byla zrušena omezení týkající se kontaktů s cizími zeměmi, byla uplatněna svoboda slova, což vytvořilo předpoklady pro rozsáhlé pronikání cizích lexikálních jednotek do ukrajinského jazyka.

Změny v ekonomickém a politickém zřízení Ukrajiny v 90. letech 20. st., začlenění Ukrajiny do mezinárodního společenského dění vedly k zvýšené potřebě přejímání slov z cizích jazyků (zejména z angličtiny) v určitých oblastech života, a tak se v ukrajinštině objevil velký počet anglicismů užívaných v mezinárodní komunikaci. Byly zaktualizovány i starší výpůjčky, které zůstávaly na okraji slovní zásoby ukrajinského jazyka a byly v slovnících označovány za slova kapitalistického stylu života (N. Popova, 2002).

1.4.2 Anglicismy z hlediska důvodů užívání

Z hlediska důvodů užívání anglicismů v češtině, jak uvádí D. Svobodová (1999: 165-169), je lze rozdělit do několika skupin. Dle našeho názoru můžeme tuto klasifikaci uplatnit i ve vztahu k ukrajinštině:

- 1) Daný anglicismus nemá v češtině vhodný český výraz (ekvivalent), který by mohl ho nahradit a který by označoval přesně tutéž skutečnost. Příklady: *manažer, brífink, diskžokej, doping, know-how* atd. Tato slova lze do češtiny přeložit s tím, že v českém jazyce nemají jednoslovný ekvivalent. To, co bychom mohli místo těchto anglicismů použít, by byla jen jejich definice. Místo výrazu *know-how* bychom museli použít - *souhrn znalostí, dovedností a nejvhodnějších postupů v daném oboru, získaný dlouhodobými zkušenostmi*.

- 2) Druhou skupinu představují anglicismy užívané v oblasti např. ekonomiky, burzovních obchodů, politiky apod., které jsou považovány za mezinárodní termíny a u nichž se neprojevuje snaha je překládat nebo hledat české ekvivalenty, protože v této podobě existují i v jiných jazycích. Např. termíny *audit*, *diskont*, *blue chips*, *marketing*, *summit*.
- 3) Třetí skupinu představují anglicismy, které jsou užívány z důvodu jakési „módnosti“, snahy o „modernost“ a „mezinárodnost“ vyjadřování apod. Sem bychom mohli zařadit např. *party* místo večírků, společenských zábav, *bodygardy* místo tělesných strážců, *thriller* místo napínavý film, event. kniha (D. Svobodová, 1999: 165-169).

1.5 Formální adaptace anglicismů v češtině

1.5.1 Výslovnostní/ pravopisná adaptace

Při výslovnostní adaptaci přejímek z angličtiny do češtiny dochází z důvodu rozdílnosti fonologického systému, zčásti i v citátových slovech, jak uvádějí W. Viereck – K. Viereck – H. Ramiích (2005: 269), k následujícím změnám:

- ztrácí se vedlejší přízvuk a mění se postavení přízvuku hlavního: *recyklace* z angl. *recycling*,
- dochází k asimilaci znělosti na konci slova/ morfému: *job* [džop], *slajd* [slajt] (i *slide*), *ragtime* [rektajm],
- nedochází k redukci koncových slabik: *Regan*, *Wilson*, *Washington*, *transfer*, *tandem*, *terminál*;
- plně se realizuje souhláska *r*: *párty*, *park*, *parkovat*, *Carter*, *skateboard*, *servis*;
- ztrácí se aspirace (vyslovení s přidechem) hlásek *p*, *t*, *k* v počáteční pozici: *párty*, *park*; *tenis*, *koks*, *kompjuter*,
- anglické fonémy:
  - a) *-th* /θ/ na počátku slova jako *t* i *s*: *Thacherová* [tečerová], *thriller* [triler], na konci morfému jako *s*: *Smith* [smis]; hláska [ð] jako [d]: *madrbórd* (motherboard),
  - b) bilabiální /w/ jako labiodentální /v/: *tvíd* (tweed), *Wilson*, *whisky*, *víkend*, (weekend), *vigvam* (wigwam), *sendvič* (sandwich), *tramvaj*;
  - c) anglické *a* /æ/ v uzavřené slabice se vyslovuje v češtině jako [e] nebo [a]: *džentlmen* (gentleman), *handbal*, *ralley*, *kemp* (camp), *handicap*, *tramp/ tremp*, *sendvič* (sandwich);
- anglické fonémy /dž/ , /ou/ , /ó/ a velární [g] se v přejímkách z angličtiny nahrazují české fonémy: *dis(k)žokej* (jockey), *jacket*, ale *jazz*, *jeep*, *džem*, *kompost*, *rostbíf* (roastbeef), *handbal*.
- foném /g/ v *-ing* se realizuje jako [k], nově i [-n]: *controlling*, *body*, *building*, *modeling* / *modelling*, *screening*. Ale u adjektiv a adverbíí [-g-]: *marketingový*, *dopingový* (W. Viereck – K. Viereck – H. Ramisch, 2005: 269).

Existují rozdílné formy grafické podoby přejímek z angličtiny, což je podmíněno rozdílnou **dobou přejetí**, např. před několika desítkami let adaptované - *fotbal*, *volejbal*, *basketbal*, které pronikaly později: *bejzbol*, *softbal*. Vedle sebe v určitém okamžiku fungují dvojice i trojice variantních podob jednoho lexému (*cocktail*, *koktajl*, *koktejl*). Anebo

zůstávají obě pravopisné podoby *brífink/brifing*, *dopink/doping*. Obvykle se prosazuje postupně počeštěná podoba (J. Rejzek, 1993:).

Zde je potřeba zmínit, že v tomto ohledu je rozhodující stylová příslušnost přejímek, oblast, v níž se vyskytují (je-li slovo užíváno pro běžnou každodenní komunikaci, je adaptace mnohem rychlejší) a typ uživatelů – pokud se jedná např. o odborníky v určitém oboru, ponechává si výraz velice dlouho svůj původní pravopis a počeštění se může jevit jako nežádoucí. Výrazy počeštěním ztrácejí svůj mezinárodní charakter a tak je ztížena jejich identifikace s původními formami (<http://konference.osu.cz/cestina/dok/svobodova-diana.pdf>).

1.5.2 Anglicismy dle míry adaptace

Dle míry adaptace na český systém i integrace do něho se přejímky pohybují na ose mezi citátovým slovem a slovem plně adaptovaným (W. Viereck – K. Viereck – H. Ramisch, 2005: 269). Z tohoto hlediska D. Svobodová rozlišuje několik základních kategorií (1999: 165-169):

1.5.2.2 Anglicismy neohebné, formálně neadaptované

Většinou se jedná o substantiva, která bývají v češtině zařazována k příslušným gramatickým rodům z hlediska svého zakončení, rodu českého ekvivalentu apod. U některých výrazů však zatím nedošlo k vyhranění gramatického rodu a tyto pak mohou být přiřazovány

- ke dvěma rodům zároveň (*image* – m/f, *combi*, *interface*, *roomining* – m/n, *fairplay*, *lobby*, *satisfaction*, *show* – f/n),
- nebo dokonce ke všem třem rodům zároveň (*know-how*, *self-image*, *play off*).
- zvláštní skupinu představují anglicismy, které jsou do češtiny přejímány v původním anglickém plurálovém tvaru s koncovkou –s, např. *blue chips*, *cornflakes*, *jeans*, *news*, *promotions* (reklama), *public relations* (styk s veřejností) apod.
- nesklonná zůstávají jména s odlišným zakončením (*summary*) (D. Svobodová, 1999: 165-169).

1.5.2.2 Anglicismy užívané ve funkci nesklonných atributů

Vyskytující se nejčastěji v prepozici, výjimečně však i v postpozici, tj. za substantivem, které rozvíjí.

Ortograficky neadaptované nesklonné atributy mohou rozvíjet

- původní nesklonná neadaptovaná substantiva, např. *business class* (obchodní třída), *cash flow* (tok peněz),
- dále anglicismy morfologicky adaptované s původním pravopisem, např. *body building*, *business manažer* (obchodní manažer),
- anglicismy adaptované morfologicky i ortograficky, např. *full servis* (všestranný servis), *portfolio manažer*,
- i výrazy českými, např. *Cash and Carry prodejna*, *cool účes* (úžasný účes), *free škola* (škola s volnými osnovami).
- V pozici nesklonných atributů všech čtyř uvedených druhů substantiv mohou v češtině stát i anglicismy ortograficky adaptované, např. *párty linka*, *byznys styl*, apod. (D. Svobodová, 1999: 165-169).

1.5.2.3 Morfologicky adaptovaná substantiva

Morfologicky adaptovaná substantiva, u nichž zůstala zachována původní pravopisná podoba, nicméně došlo již k jejich začlenění do českého deklinačního systému a jsou k nim běžně připojovány české deklinační koncovky příslušných skloňovacích typů, včetně nezbytných hláskových alternací. Od těchto substantiv jsou pak v češtině tvořeny jak substantivní (*dealerství*, *gamblování*, *frontmanka*), tak i adjektivní (*barterový*, *developerský*, *teenagerovský*) a verbální derivace (přičemž je příznačné, že všechny bez výjimky jsou tvořeny verbální příponou *-ova-*, např. *leasingovat*, *reportovat*).

Anglická substantiva přijímají v češtině rod podle přirozeného rodu, včetně rozlišení na životné a neživotné u maskulin, a/nebo příslušného zakončení v základním tvaru. Také způsob skloňování podle příslušného deklinačního vzoru se řídí podle zakončení: *dealer*, *outsider*, *hitmaker* jako pán, *diskžokej*, *dýdžej*, *gay* jako muž, *bar*, *baseball*, *laptop* jako hrad, *hokej*, *sprej*, *displej* jako stroj apod. O přejímkách, které mohou být přiřazovány ke dvěma, někde ke třem rodům zároveň a o přejímkách v původním anglickém plurálovém tvaru již bylo hovořeno výše (D. Svobodová, 1999: 165-169).

1.5.2.4 Ortograficky adaptované výrazy

Ortograficky adaptované výrazy, u nichž byl alespoň částečně zmírněn pro češtinu nezvyklý rozdíl mezi akustickou a grafickou podobou slov. K pravopisné adaptaci zde dochází:

- buď na základě původní anglické podoby, již je v češtině přizpůsobena výslovnost (*basketbal*, *softbal*),
- nebo na základě původní anglické výslovnosti, již je přizpůsobena forma grafická (*byznys*, *džíp*, *džentlmen*),
- některé anglicismy se v češtině vyskytují ve dvou, resp. třech grafických podobách (*booklet* – *buklet*, *briefing* – *brifing* – *brífink*, *engineering* – *inženýring* – *inženýrink*)

Je zapotřebí zmínit, že morfologická adaptace nevyžaduje nutně adaptaci grafickou a zvukovou a naopak, i když souvislost mezi nimi existuje (*cash* [keš] – neskl., ž, *cartridge* [kartridž], -e, ž, *comics/ komiks* – neskl. i –ů, m. mn.) (D. Svobodová, 1999: 165-169).

1.5.2.5 Hybridní kompozita

Podle D. Svobodové (NŘ, 1999: 125-126) **hybridní kompozita** jsou částečně ortograficky adaptovaná kompozita, jejichž jeden komponent vystupuje v češtině v původní grafické podobě, tedy zůstává neadaptován:

- ortograficky neadaptovaný anglicismus a český výraz (příp. starší výpůjčka), např. *technobomba*, *faxtelefon*,
- český výraz (starší výpůjčka) a morfologicky adaptovaný anglicismus, např. *radiowalkman*, *elektrothrash*, *kinoman*, *krimithriller*,
- český výraz (starší výpůjčka) a nesklonný anglicismus s původním pravopisem, např. *Čundrcountry*, *pseudostory*,
- původně latinská zkratka akademického titulu a nesklonný anglicismus s původním pravopisem, např. *judrgate*,
- ortograficky adaptovaný anglicismus a nesklonný anglicismus s původním pravopisem, např. *hausparty* (houseparty), *šouparty* (showparty),
- český výraz (starší výpůjčka) a ortograficky adaptovaný anglicismus, např. *autokros*, *cyklokros*, *motokros*, *autokempink*, *infoservis*, *kinotéka*, *radiorekordér*, *rychlodabing* (*rychlodabink*),
- český výraz (starší výpůjčka) a substantivní derivace ortograficky adaptovaného anglicismu, např. *autokrosař*, *cyklokrosař*, *motokrosař*,
- anglicismus ortograficky neadaptovaný a anglicismus adaptovaný ortograficky i morfologicky, např. *beachvolejbal* (beachvolleyball), *bigbít* (bigbeat), *bodyček* (body-check), *bodygard* (bodyguard), *demoverze* (demonstrative version), *fitnessklub* (fitness-club), *setbol* (setball), *softbal* (softball), *videoklip* (videoclip),

- ortograficky a morfologicky adaptovaný anglicismus a morfologicky adaptovaný anglicismus s původním pravopisem, např. *byznysman* (businessman), *fulltext* (fulltext), *gólman* (goalman), *offset* (off set), *servisman* (serviceman),
- ortograficky a morfologicky adaptovaný anglicismus a český výraz (starší výpůjčka), např. *džezgymnastika*, *ekoautobus*, *ekomotor*, *klipparáda*,
- anglicismus s původním pravopisem a český výraz (starší výpůjčka): *fitcentrum*, *hitparáda*, *jazzgymnastika*, *oldparáda*, *skiakrobacie* (D. Svobodová, NŘ, 1999: 125-126).

1.5.2.6 Anglická kompozita

Podle D. Svobodové (NŘ, 1999: 123) rozlišujeme z hlediska formálního postupu skládání dva typy anglických kompozit :

- a) složeniny bez spojovacího elementu, např. *cornflakes*, *turnover*;
- b) složeniny se spojovacím elementem (submorfém), např. *handicap*, *workoholik*.

Ze syntakticko-sémantického hlediska rozlišujeme:

- a) koordinační (kopulativní) s komponenty sémanticky rovnocennými, např. *cash & carry* (koordinativum slučovací), *fifty-fifty* (koordinativum reciproční);
- b) subordinační, tvořené komponenty determinujícími a determinovanými, např. *freeshop*, *snowboard* (D. Svobodová, NŘ, 1999: 123).

1.5.2.7 Slovotvorná adaptace

Slovotvorná adaptace anglicismů souvisí se stupněm jejich adaptace pravopisné, výslovnostní, popřípadě morfologické. Buď jde o přejímání hotových, slovotvorně utvořených pojmenování z angličtiny (zejména u formálně obdobných typů), nebo o tvoření od anglických základů slovotvornými postupy a prostředky domácími. Nejčastější bývá derivace, kompozice a zkratkové tvoření u podstatných jmen, derivace a konverze u přídavných jmen a derivace u sloves. Např. tvoření pojmenování osob podle druhu činnosti: *skateborder/ skatebordista*, *know-howista*, *speaker/ spíkr*, *rocker/rockerka*, *bookmaker*, *pankáč*, *profík* atp. U sloves je produktivní, téměř výlučné, tvoření sufixem -ova(t), např. *resetovat*, *faxovat*, *logovat*, *mailovat* apod. Zkratky a zkratková slova se tvoří hlavně v textech ve funkci apelu (např. v reklamních, propagačních textech) a v odborných (např. přírodovědných a technických) textech. Časté je přebírání anglických iniciálových zkratk (akronym), nezřídka užívaných podle angličtiny i ve funkci atributu (*VIP*, *CD*, *MS-DOS systém*, *PR manažer* (public relation), *LCD display* apod.). Při užívání zkratky a akronyma se

někdy osamostatňují od výchozích víceslovných pojmenování a chápou se, příp. se i zvukově, slovotvorně nebo gramaticky chovají jako samostatná slova (*IBM* – z angl. International Business Machines Corporation). Produktivní a běžné je hybridní tvoření (častá je zejména kompozice), např. *fíčrpásmo*, *gamblerství*, a tvoření synonymních hovorových a slangových pojmenování, která se již značně přizpůsobila české slovotvorbě (často jde o zkomolení a přizpůsobení zvukové a slovotvorné), např. *secondhand* – *sekáč*, *puzzle* – *pucle*, *greenpeace* – *grínpísák* apod. Kalkování a sémantické tvoření se uplatňují poměrně méně, např. *uživatelsky přívětivé prostředí* (user's friendly environment), *virtuální realita* (virtual reality), *startovat proces*, *zabukovat* (letenku). Převzetí anglického slova ve specializovaném terminologickém významu se používá zejména v odborném vyjadřování, např. notebook, monitoring, creening. Mnohá taková anglická slova existují v angličtině i v neodborném významu, do češtiny se dostala až se specializovaným významem.

Slovotvorných možností mnohdy více využívá mluvený jazyk než psaný, a to zejména při slangovém tvoření, např. *PC* – *písíčko*, *CD-ROM* – *cédéromka*, *LP* – *elpíčko*. V profesním slangu je dále poměrně produktivní univerbizace víceslovných pojmenování, např. *flopáč* – floppy disk, *softárna* – softrocková skladba. (F. Daneš, 1997: 275-276).

1.6 Formální adaptace anglicismů v ukrajinštině

Charakteristickým rysem anglicismů v ukrajinském jazykovém systému je:

- kombinace дж [dž]: *бюджет, левелідж, менеджмент*,
- kombinace ай [aj], ей [ej]: *інсайд, дизайн, аутрайт, сейф, і-мейл*,
- suffix –инг /- інг (ing/ ink): *фіксинг, кліринг, лістинг, маркетинг, блюмінг*.

L. M. Archypenko (L. M. Archypenko, 2005) rozlišuje tři etapy adaptace přejímek z anglického jazyka: počáteční, prohloubená a etapa plné adaptace prostředku cizího původu. Na každé etapě výpůjčky získávají určité znaky adaptace. Tyto znaky se tykají všech rovin jazykového systému:

- 1) fonetické, včetně graficko-ortografické,
- 2) lexikálně-sémantické,
- 3) morfologické a slovotvorné,
- 4) sémantické, začlenění do běžného užívání.

Např., adaptace morfologická a slovotvorná (3) předpokládá, že proběhla adaptace na všech třech rovinách (1, 2, 3).

Pro **počáteční etapu** adaptace, již odpovídá střední míra adaptace, je charakteristickým:

- nestálost ve vnímání struktury cizího slova,
- změna struktury přejímaného slova co se týká morfémů, zjednodušení (*business - бізнес, detention – детеншен*),
  - a) tvoření jednoho slova ze sousloví (*lease holder - лізгольдер, on call – онколь, cover note – ковернот, leverage lease – левереджліз*),
  - b) větší míra spojování komponentů kompozit (*over-boat - овербот, over-draft – овердрафт, off-shore – офшор, time-sheet – таймшут*),
- tvoření nového slova přechodem jednoho slovního druhu v jiný bez použití slovotvorných formantů (*off-shore* (příd. jméno) - *офшор* (podst. jméno)).

Prohloubená etapa adaptace se charakterizuje:

- vyčleněním shodných komponentů u skupin výpůjček se shodnými koncovými formanty – substantiva na -ер, -ор, -мент, -инг/-інг, -нес, -лес (*демпінг, ріелтор, лізинг, маркетинг, моніторинг*),
- transformací koncových formantů v nové sufixoidy, někde sufixy, podílejících se na derivaci výpůjček v ukrajinském jazyce (*фіннес, монлес*).

Pro **etapu plné adaptace**, již odpovídá plná adaptace, je charakteristickým:

- stabilizace struktury výpůjček na úrovni morfémů,
- slovotvorná adaptace výpůjček, derivace za pomoci produktivních sufixů ukrajinského jazyka: pro adjektiva – -ськ-, -ов-, -н-, pro substantiva – -ство, -к (*спонсорський, спонсорство, кілерство, кілерський, тинейджерка, тинейджерський, бізнесменка, бізнесменський, демпінговий*); pro verba – -увати (*спонсорувати*),
- tvoření kompozit, kde jsou oba anglicismy, nebo druhé slovo - ukrajinské nebo dřívější výpůjčka (*лізингодавець, іміджмейкер, кліпмейкер*),
- ustálenost ortografické formy složených slov (*тон-модель, холдинг-компанія, хім-парад, інтернет-клуб, серіал-шоу, спаринг-партнер*).

1.6.1 K výslovnostní, ortografické a morfologické adaptaci

Při výslovnostní adaptaci přejímek z angličtiny do ukrajinštiny dochází z důvodu rozdílnosti fonologického systému ke změnám podobně jako v češtině (viz 1.5.1). Na rozdíl od češtiny je v ukrajinštině přízvuk volný a pohyblivý.

K pravopisné adaptaci přejímek z angličtiny dochází na základě původní anglické výslovnosti přizpůsobené ukrajinské výslovnosti.

Anglické souhlásky se transliterují následujícím způsobem: b – б, c – к, ц, d – д, f – ф, g – г, дж, h – х, j – дж, k – к, l – л, m – м, n – н, p – п, q – к, r – р, s – с, t – т, v – в, w – в, x – кс, z – з. Kombinace souhlásek se transliterují: ch – ч, sh – ш, ck – к, ng – нг, nk – нк. Dále samohlásky se transkribují podle pozice ve slově následujícím způsobem: o – о, oy; u – ю, a; e – е; a – а, ей; y – ай, i (и); i – ай, и (і). Anglickým diftongům v ukrajinštině odpovídají souhlásky nebo kombinace souhlásek: ee – и (і); ea – и (і); oo – у; aw, ow – ау.

Na etapě pronikání anglicismy se zaznamenávají latinkou: „Доступ до мережі „Internet,, – це Ваші безмежні можливості у бізнесі, навчанні і просто в житті!” (S. A. Fedorec, 2005).

Stává se, že anglicismy se vyskytují ve dvou grafických podobách: *дистриб'ютор/ дистрибутор, хедж/ гедж, хайринг/ гайринг, перформанс/ перформенс, меседж/ месидж*.

Substantiva anglického původu přijímají v ukrajinštině rod podle přirozeného rodu a/nebo příslušného zakončení v základním tvaru. Taktéž způsob skloňování podle příslušného deklinačního vzoru se řídí podle zakončení.

1.7 Termín. Terminologie

Termín je výraz pro jistý pojem v soustavě pojmu vědního nebo výrobního oboru, vyznačující se kognitivním (racionálně pojmovým) významem, založeným na teoretickém poznání (E. Lotko, 1999: 104).

Odborné názvy, termíny tvoří terminologie vědních oborů a dalších odvětví lidské činnosti. Odborné názvosloví se liší od neodborné slovní zásoby tím, že k porozumění termínům je třeba určitého stupně odborného vzdělání, nebo alespoň povšechného rozhledu v daném oboru, anebo přinejmenším jisté praktické průpravy. Odborné názvy tvoří často ucelené systémy, které samy o sobě představují důležité vědecké informace a teoretické myšlenky (B. Poštolková a kol., 1983: 11).

Pro všechny termíny platí, že by měly být:

- jednoznačné, a to buď absolutně, nejen v rámci jedné terminologie, např. *příslovce*, *sloveso*, *pestík*, *dusičnan*, nebo alespoň v daném oboru, např. *spojka*, *spona*, *kořen* apod.,
  - přesné, tj. musí vystihovat přesně danou skutečnost,
  - ustálené, normalizované (i když ne zcela neměnné),
  - neexpresivní, neutrální – citový příznak se jeví jako nežádoucí a u zdrobnělin typu kladívko, kovádlínka, lopatka se nepocituje, protože tyto názvy jsou již lexikalizované,
  - nosné – měly by umožňovat další tvoření slov příbuzných a odvozených, které se pak také stávají termíny (*rod*, *rodový*, *bezrodý*, *rodovost*),
  - jejich struktura by měla být v souladu se zákonitostmi a pravidly jazykového systému.
- (<http://www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/cestinapositi/lexikologie.htm#>)

1.7.1 Způsoby tvoření odborného názvosloví

Na tvoření odborných názvů mohou se podílet veškeré známé způsoby tvoření slov.

B. Poštolková (1983: 34) zmiňuje následující způsoby:

1. morfologicky
  - a) derivací, tj. odvozováním pomocí předpon, přípon, popř. koncovek,
  - b) kompozicí, tj. skládáním,
  - c) abreviací, tj. zkracováním (s tím souvisí i užívání symbolů);
2. syntakticky
vytvářením terminologických sousloví;

3. sémanticky

- a) zpřesňováním významu slov z běžně sdělovacího jazyka,
- b) metaforickým a metonymickým přenášáním slov (významů);

4. přejímáním slov z cizích jazyků.

Tyto postupy jsou ovšem různě produktivní a v jednotlivých vědních nebo technických oborech se jich také využívá různou měrou. Rozdíly se projevují i mezi terminologií a nomenklaturou, mezi podobami termínů uváděnými v normách a slovnících a podobami termínů užívanými v odborných textech, mezi vrstvou spisovných termínů, profesionalismů a slangových pojmenování (B. Poštolková, 1983: 34). Domníváme se, že totéž platí i pro ukrajinštinu.

1.7.1.1 Terminologická sousloví

Mluvíme-li o terminologických souslovích, myslíme tím nejen gramaticky usouvztažněné spojení slov, která tvoří nejen gramatický, ale i lexikální celek; jsou to ekvivalenty slov a mohou být nahrazeny jednoslovným pojmenováním (např. tabletovací lis – tabletovačka). Pořádek slov v terminologickém sousloví je pevně stanoven. Členy v terminologickém sousloví nelze nahrazovat synonymy (B. Poštolková, 1983: 50).

Jak uvádí B. Poštolková (1983: 50) ze dvoučlenných termínů se nejčastěji vyskytují spojení shodného adjektivního přívlastku s určovacím substantivem, dále spojení substantiva s neshodným přívlastkem – substantivem v genitivu v postpozici, dále přístavkové spojení dvou substantiv. Z tříslovných termínů za nejfrekventovanější je označováno spojení dvou postupně rozvíjejících shodných přívlastků s určovaným substantivem.

Nejdelší termíny uvedené v názvoslovných normách jsou desetislovné termíny.

Z hlediska významové struktury souslovných termínů existují tři typy:

- a) spojení termínů,
- b) spojení slov, která sama o sobě nemají charakter termínů, ale jako sousloví jsou termínem,
- c) tzv. terminologické frazeologismy, tj. slovní spojení, které jako celek vyjadřují zcela jiný pojem než jeho jednotlivé složky (B. Poštolková, 1983: 52).

1.7.2 K terminologii

Tvorba a ustalování odborné terminologie pro jakoukoli oblast komunikace je záležitostí kultury spisovného jazyka, a to kultury jeho slovní zásoby. Terminologické soustavy pro odborné oblasti komunikace vznikají výběrem z množin výrazových možností (M. Jelínek, 2003: 212).

J. Obdržálek (1995: 586) pojednává o užití slov domácích a cizích v české terminologii. Co je vhodnější?

Pro česká slova mluví zejména:

Mají známý tvar a výslovnost, zapadají do české jazykové soustavy gramaticky i hláskově (*počítač* × *computer*, *komputer*).

Fonetická transkripce vede k nejednoznačnostem (*gap/gep*) a k shlukům písmen v češtině neobvyklým (*bajt*, *skvíz*).

“Ponechávají český text českým” (*vratný děj* × *reverzibilní proces*), v řadě případů ovšem původem cizí základ již dávno není jako cizí pocíťován (*supravodič*, *mikroskop*, *bimetal*).

Netvoří pro laiky zbytečné bariéry.

Jejich konotace pomáhá pochopení pojmu (*kroucení* × *torze*, *částice* × *partikule*).

Příležitostně jde jen o módu (*počítač* × *computer*), popřípadě o prostou duševní lenost (*síť* × *net*) či žargon na nevhodném místě (*stopa* × *špúr*).

Pro cizí slova mluví zejména:

Nemívají oproti českým slovům (nevhodnou) konotaci: *odporník* × *rezistor*. I cizí slovo může ovšem mít nevhodnou konotaci: *diskrétní spektrum* × *diskrétní číšník*, *vnější fotoefekt* × (*libivý*) *vnější efekt*.

Je ihned zřejmé, že jde o termín, nikoli o české slovo v jeho obecném či hovorovém smyslu (*a* × *plus*, *bez* × *minus*). Jsou však i opačné případy (*kmitočet* × *frekvence*; “kmitočet” je jasný termín, zatímco *frekvence* se užívá i v širším smyslu místo *četnost*: např. *frekvence dopravy*).

Není nutno hledat (vhodný) překlad či ekvivalent pro nejnovější výrazy (*skanování*) a nehrozí, že by týž pojem byl pojmenováván různými překlady (*jet* × *trysk*, *střík*).

Snadnější a správné pochopení cizí literatury, jde-li o slovo mezinárodně rozšířené. I zde jsou pochopitelně výjimky, anglické *to control* znamená *řídít*, nikoli kontrolovat, takže *controller* by jistě nebyl *kontrolorem* (J. Obdržálek, 1995: 586).

Právě v současné době česká a ukrajinská ekonomická terminologie čerpá pojmenování nejen z vlastních lexikálních základů, ale využívá ve velké míře přejímání slov z cizích jazyků především z angličtiny, což je projevem tendence internacionalizace slovní zásoby. Obdobně bychom mohli zvažovat pro a proti, pokud jde o přejímání cizích slov při tvorbě ukrajinské terminologie.

1.7.3 Ekonomická terminologie

Soustava termínů týkající se ekonomických věd tvoří **ekonomickou terminologie**. Můžeme vymezit následující tematické okruhy ekonomické terminologie:

- Podniková ekonomika: kapitál, logistika, zásobování, výroba, marketing, prodej, účetnictví, personalistika, management.
- Hospodářská politika: daňový systém, celnictví.
- Finanční trhy: peněžní trh, kapitálový trh, burzy, bankovníctví, pojišťovnictví.
- Obchodní právo.
- Bankovní informatika.

Každé odvětví ekonomické vědy kromě obecné ekonomické terminologii používá svou soustavu termínů. Veškeré termíny se tvoří slovotvornými postupy a prostředky jako jiná slova slovní zásoby. Velká část ekonomické terminologie jak v ukrajinštině, tak i v češtině je zastoupená cizími slovy, v posledních dvou desetiletích doplňování ekonomické terminologie probíhá za účel přejímání termínů především z anglického jazyka. Pro derivaci přejatých slov existují v obou jazykových systémech speciální slovotvorné formanty (cizí formanty), které se používají současně s domácími.

„Globalizace světové ekonomiky, prohloubení mezinárodních vztahů, nabytí angličtinou statusu jazyka mezinárodní spolupráce má za následek „nasycení“ současné vědecké terminologie anglicismy, což je projevem tendence internacionalizace slovní zásoby“ (I. I. Vakulyk, 2004). Dále I. I. Vakulyk uvádí, že utváření současné terminologie právní a ekonomické je podmíněno použitím internacionálních terminologických elementů.

Takovými elementy jsou řecko-latinské morfémy, afixoidy, afixe, které se mohou spojovat jak s cizími lexémy tak i s domácími, uvedeme několik příkladů:

- agro- (*agroexport, agroimport, agroobchod*),
- anti- (*antidumpingový, antimonopolní*),
- hyper- (*hyperinflace, hyperprodukce*),

pseudo- (*pseudoekonomický, pseudoinvesticní*),
mikro-, makro - (*mikroekonomie, makromarketing*),
multi- (*multibanking, multipodnikatel*),
re- (*reexport, reimport, reinzenyring*),
sub- (*subholding, subleasing*),
super- (*superbanka, superbyznys, superdistributor, supermarket*) (N. Pilecka, 2006).

A další: *mini-*, *maxi-*, *mega-*, *de-*, *kontr-*, *post-*, *pro-*, *super*, *trans-*, *ex-* apod.
Elementy kořenového typu: *auto-*, *tele-*, *bio-*, *foto-*, *video-*, *euro-*, *eko-*. (I. I. Vakulyk, 2004).

Určitou část ekonomické terminologie jak v ukrajinštině, tak i v češtině tvoří hybridní kompozita, tj. termíny utvořené z domácího nebo zdomácnělého základu cizí příponou nebo předponou, dále složeniny, v nichž cizí komponent se spojuje s domácím, nebo oba komponenty jsou cizí, např. *byznysman* (viz také 1.5.2.5).

1.7.4 Termíny a funkční styl

Termín je lexikální jednotka označující, popř. pojmenovávající pojem. V jejich významu chybí, popř. potlačená složka pragmatická, postojová, modální, proto termíny mají specifickou stylistickou funkci. Termín se vyznačuje maximální kontextovou autonomií – to souvisí i s tím, že mezi termíny převažují substantiva – a že se jako termíny osvědčují cizí slova, nezatížená různými asociacemi evokacemi a výhodná i pro svůj internacionální charakter. Termíny jsou složkou odborného funkčního stylu (J. Filipec, – F. Čermák, 1985: 94).

2. ANALÝZA JAZYKOVÉHO MATERIÁLU

Velká část ekonomické terminologie je jak v ukrajinštině, tak i v češtině zastoupena anglicismy. Dle míry adaptace na určitý jazykový systém i integrace do něho se výpůjčky pohybují na ose mezi citátovým slovem a slovem plně adaptovaným (W. Viereck a kol., 2005, s. 269). Po přijetí slov cizího původu se snaží ukrajinština a čeština, jako jazyky flexivní, zařadit je do svého jazykového systému a vytvořit odvozeniny. V tomto ohledu pro ukrajinštinu a češtinu je typické, že od jednoho základového slova může být utvořeno i několik odvozenin.

Výchozí zkoumaná skupina lexikálních jednotek (dále VZSLJ) obsahuje 93 výpůjček z angličtiny do češtiny a 93 výpůjček z angličtiny do ukrajinštiny (viz kapitola 3). Výrazy z VZSLJ jsme vyhledávali ve vybraných jazykových korpusech (viz úvod) a sledovali jejich deriváty, všímali jsme si mluvnické kategorie rodu a čísla, zda se skloňují, jaké výrazy se vyskytují ve vedlejší pozici. Po zkoumání v jazykových korpusech (viz úvod) vznikla skupina lexikálních jednotek zastoupená všemi výrazy z VZSLJ a výrazy utvořenými od nich slovotvornými a neslovotvornými postupy, celkem 159 výrazů v češtině a 152 v ukrajinštině.

Dále uvádíme charakteristiku jazykového materiálu.

2.1 Charakteristika anglicismů

2.1.1 K formální adaptaci anglicismů

Formální adaptace anglicismů v oblasti ekonomické terminologie do jazykových systémů českého a ukrajinského jazyka má mnoho společných rys.

Substantiva anglického původu v češtině bývají zařazována k příslušným gramatickým rodům z hlediska svého zakončení, rodu českého ekvivalentu. Většinu VZSLJ tvoří substantiva maskulina – *audit, dealer, trading* aj., k střednímu rodu jsou řazeny výrazy – *ECU, know-how*. Výraz *know-how* někde bývá zařazován i k ženskému rodu. Dále jsou tu výrazy vystupující jako nesklonný atribut – *high-tech/ high tech, futures, accout* aj., dále jsou anglické složeniny pravopisně neadaptované nesklonné z hlediska potřeby gramatické a syntaktické shody ve větě přiřazovaná k některému rodu, dále uvedené výrazy jsou maskulina – *public relations, prime rite, escrow, cash flow, free trade, on-call*. Výraz *blue chips* je nesklonný výraz užívaný v původní plurálové formě.

Substantiva anglického původu přijímají **v ukrajinštině** rod podle přirozeného rodu a/nebo příslušného zakončení v základním tvaru. Způsob skloňování podle příslušného deklinačního vzoru se řídí podle zakončení. Většinu VZSLJ tvoří substantiva maskulina sklonná, nesklonné výrazy mužského rodu: *хедж, нум*. K nesklonným výrazům středního rodu se řadí: *ескпроу, ЕКЮ, ноу-хау*. Na rozdíl od češtiny výrazy ve funkci nesklonného atributu vystupují v ukrajinštině skoro vždy jako komponent složeniny psané se spojovníkem: *ескпроу-рахунок, хайтек-компанія*. Anglické složené výrazy taktéž se píšou skoro vždy se spojovníkem nebo dohromady. V VZSLJ je jen dva složené výrazy psané bez spojovníku řazené jako i v češtině k mužskému rodu: *наблік рилейшинз, ліндз енд легз*. Dle našeho názoru bude přibývat v ukrajinštině výrazů psaných bez spojovníku podle vzoru přejímaného anglického výrazu.

2.1.2 Anglická kompozita

Zčásti VZSLJ je zastoupena anglickými kompozity. Všechna anglická kompozita vystupují jako samostatné lexémy, každé skloňovatelné kompozitum se skloňuje jako jeden celek a všechny formanty jsou připojovány ke kompozitu jako k celku. Každé kompozitum funguje v rámci určitého slovního druhu a pořadí jednotlivých komponentů zůstává zachováno (D. Svobodová, 1999: 122).

Ze zkoumané skupiny lexikálních jednotek můžeme vyčlenit anglická kompozita psaná se spojovníkem nebo dohromady:

<u>čeština</u>	<u>ukrajinština</u>
underwriter	андерайтер
overdraft	овердрафт
on-call	онколь
cash-flow	кеш-флоу
know-how	ноу-хау
internet-banking	інтернет-банкінг aj.

dále dvojčlenné anglické výrazy v češtině v původní anglické podobě nesklonné, které v ukrajinštině jsou pravopisně adaptované, někde nesklonné:

<u>čeština</u>	<u>ukrajinština</u>
public relations	наблік рилейшинз (nesklonný výraz)

<i>roll over</i>	<i>роловер</i>
<i>prime rite</i>	<i>прайм-рейт</i>

Z syntakticko-sémantického hlediska (viz také 1.5.2.6) zkoumané anglické výrazy jsou ve většině případů subordinační, za koordinační můžeme označit: *cash & carry*.

V češtině výraz *blue-chips* užíván jako nesklonný výraz v plurálové formě. V ukrajinštině výraz *блю-чипс* vystupuje ve funkci nesklonného atributu (*блю-чипс акції*).

Výraz *call-opce* je užíván v češtině jako výraz neadaptovaný, nebo jako výraz *call opce*, v němž *call* vystupuje ve funkci nesklonného atributu a *opce* jako morfologicky adaptovaný výraz.

2.1.3 Zkratky (abreviace)

Zkracování je způsob tvoření slov, jehož motivem je větší ekonomičnost zkrácené podoby než existujícího nezkráceného pojmenování jednoslovného nebo víceslovného. Rozlišují se:

a) výrazy vznikající z počátečních písmen částí víceslovných pojmenování, nazývané **zkratky iniciálové** (akronyma), např. *USA* z United States of America, *ČR* z Česká republika,

b) výrazy vznikající z počátečních slabik nebo hlásek částí víceslovných pojmenování, nazývané **zkratky slabičné**, nebo kombinované, např. *JAMU* z Janáčková akademie muzických umění, *Čedok* z Československá dopravní kancelář. Slabičné zkratky se nazývají také zkratková slova, protože se začleňují do věty jako slova ohebná (Encyklopedický slovník češtiny, 2002).

Analyzovaná VZSLJ obsahuje následující zkratky iniciálové (akronyma, též iniciálové abreviatury) přejaté z angličtiny:

čeština

EKU, PIBOR, SWIFT, LIBOR

ukrajinština

ЕКЮ, ПІБОР, СБІФТ, ЛІБОР.

2.1.4 Kalky

Mechanismus přijetí slova (slovního spojení) z výchozího jazyka do cílového jeho doslovným překladem se nazývá kalkováním. Kalky **gramatické** kopírují morfologickou/

morfematickou strukturu přejímaného slova, tj. překládá se každý morfém (*sou-cit* z němčiny *mit-leid*). Kalky **sémantické** vznikají tak, že slovo existující v daném jazyce získává další význam podle cizí předlohy. Kalky **frazeologické** kopírují strukturu frazému, např. *co mohu pro Vás udělat?* je překlad z angličtiny. (Encyklopedický slovník češtiny, 2002).

V analyzovaném jazykovém materiálu se vyskytují následující sémantické kalky:

čeština

zelené peníze

horké peníze

e-bankovníctví

m-bankovníctví

ukrajinština

зелені гроші

гарячі гроші

2.2 Slovotvorná analýza anglicismů

Slovní zásoba každého kultivovaného jazyka se skládá ze souboru slov domácích (popřípadě do značné míry zdomácnělých) a souboru slov cizích. Cizí slova mívají své osobité rysy slovotvorné, jimiž se odlišují od slov domácích. V podstatě jsou tyto rysy charakteristické pro internacionální slovní zásobu ve všech jazycích, která se ve všech jazycích evropského typu převážně opírá o řeckolatinské základy, přejímá jejich prvky a způsoby tvoření (M. Dokulil, 1977: 169).

Podkapitola je věnována slovotvorné charakteristice jazykového materiálu.

2.2.1 Derivace

Nejdůležitějším slovotvorným postupem je odvozování (derivace), tj. tvoření nového slova obměnou morfémové stavby. Nově utvořená (derivovaná) slova se zařazují do slovotvorných kategorií, kterými jsou třídy slov, která mají stejný vztah ke slovu základovému. Uvnitř slovotvorných kategorií se slova dělí na jednotlivé slovotvorné typy (skupiny slov utvořené pomocí stejného slovotvorného prostředku (formantu)).

U každého slova lze rozlišit slovotvorný (odvozovací) základ a slovotvorný (odvozovací) formant – afix (prefix, sufix apod.). Podle typu afixu můžeme označit následující způsoby odvozování: prefixace, sufixace, konverze, desuffixace, deprefixace, transsuffixace, bezafixální způsob, odvozování z použitím postfixu, infixu, dále kombinace

uvedených způsobů, např. prefixálně-sufixální, prefixálně-konverzní způsob apod. (www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/cestinapositi/tvoreni_slov.htm).

2.2.1.1 Prefixace

Prefixace (odvozování předponové) je způsob odvozování, při němž tvaroslovný charakter slova nemění, slovní druh slova odvozeného zůstává stejný jako u slova fundujícího (www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/cestinapositi/tvoreni_slov.htm).

Pro **češtinu** platí, že cizí základy se spojují s cizími slovotvornými předponami a příponami a jen v omezené míře se spojují s formanty domácími (M. Dokulil, 1977: 169). Při provedení zkoumání v českém jazykovém korpusu, respektive korpusech, jsme se setkali s odvozeninami s následujícími předponami:

Domácí předpony:

ne-	neauditový nedistribuční neinvestiční neinvestovat
pro-	proinvestovat
za-	zainvestovat

Cizí předpony:

de-	demarketing
re-	reinvestice reinvestiční

Prefixoidy internacionálního charakteru:

sub-	subholding
mikro-	mikroekonomie mikroekonomický
makro-	makroekonomie makroekonomický
super-	supermarket

V **ukrajinském** jazyce se cizí slova spojují jak s cizími slovotvornými předponami, tak i s domácími. Při provedení zkoumání v ukrajinském jazykovém korpusu, respektive korpusech, jsme se setkali s odvozeninami s následujícími předponami:

Domácí předpony:

не-	неінвестування нехеджування недистрибутивний неінвестиційний неофшорний
про-	проінвестувати
за-	заінвестувати

Cizí předpony:

де-	демаркетинг демаркетинговий
ре-	реінвестиція
без-	безбартеровий

Prefixoidy internacionálníhoho charakteru:

суб-	субхолдинг сублізинг
мікро-	мікроекономіка мікроекономічний
макро-	макроекономіка макроекономічний
супер-	супермаркет

2.2.1.2 Suffixace

Suffixace (odvozování příponové) je způsob odvozování, u něhož se ve srovnání s prefixací mění odvozené slovo vůči slovu základovému podstatněji a může docházet ke změně slovního druhu (např. *zimní* > *zimník*). Obvykle v sobě zahrnuje i tzv. ohýbací sufix (koncovku) a zařazuje slovo ke skloňovacímu nebo časovacímu vzoru (www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/cestinapositi/tvoreni_slov.htm).

Pro tvoření substantiv od substantiv cizího původu **čeština** používá cizí přípony internacionálníhoho charakteru (např. *-ant*, *-ent*, *-or*, *-tor*, *-ce*, *-ismus*, *-ze aj.*), angl. přípony

(-ing, -ink), germánsko-románské přípony (-er), jen zřídka domácí (-ář, -íř aj.) (M. Dokulil, 1977: 172-173).

Při zkoumání jsme se setkali s níže uvedenými příponami.

Substantiva, maskulina:

-ism(us) manažerismus

Dále uvádíme několik příkladů čistě hypoteticky, neboť uvedené výrazy byly nejspíše v této podobě přejaty.

-or investor

aditor

-ing benchmarking

marketing/ marketink

manažering

factoring/ faktoring

Substantiva, feminina:

-k(a) manažerka

Zaregistrovali jsme následující verbální substantiva.

Neutra:

-án(i) draftování

investování

Pro tvoření substantiv od substantiv cizího původu **ukrajinština** používá cizí přípony internacionálního charakteru: -op, -er, -ant (-янт), -ent, -up (-ір), -ust (-іст), -izm (-ізм), -uk, -ik (-ік). Při zkoumání jsme se setkali s níže uvedenými příponami.

Substantiva, maskulina:

-изм менеджери́зм

Dále uvádíme několik příkladů čistě hypoteticky, neboť uvedené výrazy byly nejspíše v této podobě přejaty.

-op інвестор

аудитор

-инг(-інг) банчмаркінг

маркетинг

факторинг

Substantiva, feminina:

-к(а)   менеджерка

Zaregistrovali jsme, že v ukrajinštině je produktivní přípona *-анн(я)*, kterou se tvoří verbální substantiva, jež jsou vlastní především odbornému jazyku.

Substantiva, neutra:

-анн(я)   аудитування
хеджування
дисконтування
інвестування
таргетування

V **češtině** se všechna přejatá slovesa včleňují tak, že se přejímají pouze slovesné kmeny a ty se pak zařazují do 6. třídy slovesné (podle kmene minulého) a dostávají příponu –ova-t, vzor „kupovat“ (*agitovat, balancovat, dimenzovat*). Většinou tyto slovesa mají obouvidý charakter. Po míře zdomácnění mohou mít perfektivující předpony: *cenzurovat – zcenzurovat, faxovat – odfaxovat* (M. Dokulil, 1977: 174). Při zkoumání jsme zaregistrovali níže uvedená slovesa.

Verba:

-ova(t)   draftovat
manažerovat
diskontovat
drafovat

Pro tvoření sloves od slov přejatých **ukrajinština** užívá slovesný sufix –ува(ти).

Verba:

-ува(ти)   аудитувати
інвестувати
дисконтувати
хеджувати

Pro **češtinu** je charakteristické, že přídavná jména od cizích podstatných jmen, sloves a přídavných jmen se tvoří týmiž prostředky jako domácí, tedy nejčastěji příponami –ní: *moderní, korektní*. Další morfémy charakteristické pro cizí adjektiva: *(-ál- (-uál-)) – centrální, normální, -ér- – ležérní, -ent- – decentní, -óz- (-ez-) – nervózní, -ár – primární, -n(ý) –*

reálný, -ick(ý) – dynamický, dále přípony –ov-, -ick-, -an- aj.) (M. Dokulil, 1977: 176). Při zkoumání jsme zaregistrovali následující přípony, přičemž za nejproduktivnější příponu můžeme označit příponu –ov(ý):

Adjektiva:

- n(i)	distribuční
	investiční
-ov(ý)	merchandisingový
	offshorový
	telemarketingový
	factoringový
-sk(ý)	dealerský
	manažerský
-an(ý)	auditovaný
	draftovaný
-ick(ý)	mikroekonomický

V **češtině** od přídavných jmen přejatých (nebo odvozených od cizích slov), pokud vyjadřují vlastnosti, tvoří komparativy, netvoří však nová přídavná jména vyjadřující různou míru vlastnosti (M. Dokulil, 1977: 181). Při zkoumání v jazykových korpusech jsme nezaregistrovali ani jeden příklad.

Pro tvoření přídavných jmen od slov přejatých **ukrajinština** používá domácí přípony. Byly zaregistrovány níže uvedené přípony, za nejproduktivnější příponu můžeme označit příponu –ov(uj):

Adjektiva:

- н(ий)	бартерний
	онкольный
-ійн(ий)	інвестиційний
-ивн(ий)	дистрибутивний
- ов(ий)	демпінговий
	дисконтовий
	факторинговий
-ськ(ий)	інсайдерський
	ріелтерський

	аудиторський
-ічн(ий)	мікроекономічний

2.2.1.3 Konverze

Konverze (koncovkové tvoření) je jeden ze způsobů tvoření slov. Konverze je postupem tvoření bezafixálním, tj. pouze změnou koncovky nebo slovnědruhovými charakteristiky.

V **češtině** se cizí příslovce souvztažná s přídavnými jmény utváří od přejatých jmen přídavných, popř. odvozených, podobně jako příslovce utvořená na domácí půdě (M. Dokulil, 1977: 181). Adverbia se tvoří od adjektiv pomocí koncovek *-e/-ě, -o, -y*.

Zaregistrovali jsme následující adverbia utvořená pomocí koncovek *-ě, -y*.

Adverbia:

-ě	investičně
	defaultně
-y	manažersky
	insidersky

V **ukrajinštině** se cizí příslovce utváří sufixálním a prefixálně-suffixálním způsobem od přejatých jmen přídavných (popř. odvozených).

2.2.1.4 Smíšený způsob odvozování

Prefixálně-suffixální (předponově-příponový) způsob je kombinací způsobů tvoření slov uvedených v 2.2.1 a 2.2.2, při němž se ke slovo tvornému základu připojují i předpona i přípona.

Zaregistrovali jsme následující výrazy utvořené prefixálně-suffixálním způsobem.

V **českém** jazykovém korpusu:

předpona ne- , přípona -ov(ý)	neauditový
předpona ne- , přípona -ova(t)	neinvestovat
předpona pro- , přípona -ova(t)	proinvestovat
předpona za- , přípona -ova(t)	zainvestovat
předpona ne- , přípona -n(i)	neinvestiční aj.

V **ukrajinském** jazykovém korpusu:

předpona не- , přípona –ивн(ий)	недистрибутивний
předpona не- , přípona –ува(ти)	неінвестиційний
předpona про- , přípona –ува(ти)	проінвестувати
předpona за- , přípona –ува(ти)	заінвестувати
předpona де- , přípona –ов(ий)	демаркетинговий aj.

V **ukrajinštině** se cizí příslovce utváří sufixálním a prefixálně-sufixálním způsobem od odvozených jmen přídavných podobně jako příslovce utvořená na domácí půdě, a to za pomoci sufixů *–o*, *–e*, nebo prefixu *no-* v kombinaci s některým ze sufixů: *–и*, *–ому*, *–ему* (*но-французьки*, *но-твоєму*, *но-нашому*). Při našem zkoumání jsme se setkali jen s jedním příslovcem:

předpona по- , přípona –и	по-менеджерськи
---	-----------------

2.2.2 Hybridní kompozita

Hybridní kompozita jsou složeniny utvořené z domácího nebo zdomácnělého základu cizí příponou nebo předponou, nebo složeniny, v nichž cizí komponent se spojuje s domácím, nebo oba komponenty jsou cizí (jeden zdomácnělý), např. *byznysman* (viz také 1.5.2.5, 1.5.2.6)

V analyzovaném jazykovém materiálu za hybridní kompozita můžeme označit následující, pokud budeme přistupovat ke komponentu *tele-* jako zdomácnělému výrazu:

čeština	ukrajinština
telemarketing	телемаркетинг
fiduciář (morfologický hybrid).	

Někde komponent *tele-* je považován za komponent prefixoidního charakteru.

Na pomezí mezi kompozitem a souslovím jsou výrazy: v češtině *eskrow-slужba*, v ukrajinštině *хайтек-компанія*.

2.2.3 Kompozita s komponentem *i-* (*m-*, *e-*)

Kompozita s jednopísmenovým slovotvorným komponentem nelexikální povahy *e-* ve významu elektronický (*e-pošta*), podobně s komponentem *i-* s významem internetový (*i-*

obchod), nebo *m-* s významem prostřednictvím mobilního telefonu (*m-bankovníctví*) (<http://konference.osu.cz/cestina/dok/svobodova-diana.pdf>), tedy subordinační kompozita, u nichž první komponent složeniny, přívlastek, je zredukován na první písmeno, v analyzovaném jazykovém materiálu jsou zastoupena výrazy:

<u>čeština</u>	<u>ukrajinština</u>
e-banking	Е-банкінг
i-banking	І-банкінг
m-banking	М-банкінг

Podle vzoru výše uvedených anglických výrazu jsou v češtině tvořeny výrazy kalkováním: *e-bankovníctví*, *i-bankovníctví*, *m-bankovníctví* aj.

2.3 Neslovotvorné pojmenovací struktury

2.3.1 Terminologická sousloví

Víceslovná terminologická pojmenování neboli terminologická sousloví jsou ustálená spojení slov s jednotným významem a pojmenovací funkcí. Slova jsou v nich vázána a nemohou být zaměňována synonymy a jejich význam se nerovná pouhému součtu významů jednotlivých složek, ale je komplexní (http://www.odbornecasopisy.cz/index.php?id_document=34091).

Při zkoumání v českém a ukrajinském jazykovém korpusu jsme zpozorovali opakovaný výskyt slovních spojení:

<u>čeština</u>	<u>ukrajinština</u>
accout manažer	блю-чипс акції
business manažer	
call opce	
futures kontrakt	
hedge fond/ hedgeový fond	
high-tech technologie	

Můžeme tyto výrazy označit za terminologická sousloví dvoučlenná, v nichž anglický výraz má funkci nesklonného atributu a určovacím substantivem je český výraz (v případě ukrajinštiny - ukrajinský).

Za terminologické frazeologismy, tj. slovní spojení, které jako celek vyjadřují zcela jiný pojem než jeho jednotlivé složky (viz 1.7.1.1) můžeme označit výrazy tvořené kalkováním: *zelené peníze* (v ukr. *зелені гроші*), *horké peníze* (v ukr. *гарячі гроші*).

3. UKRAJINSKO-ČESKÝ SLOVNÍK EKONOMICKÉ A BANKOVNÍ TERMINOLOGIE

Slovník byl vypracován na základě vlastní excerptce materiálů česko-ukrajinských obchodních styků za roky 2008-2009, nejnovějších výkladových odborných ukrajinských a českých slovníků a odborných anglicko-českých slovníků, ukrajinských a českých internetových zdrojů.

авераж	average <i>od averaging down</i> spekulativní nákup akcií
аджастер	adjuster 1. odhadce, likvidátor škod, 2. pracovník banky, který reviduje stížnost klientů
андерайтер	underwriter 1. upisovatel (kdo uzavře na burze dohodu ke koupi emise), 2. osoba, společnost přejímající za honorář riziko
аутрайт	outright <i>od outright forward purchase</i> přímý termínovaný nákup
бай-бек	buyback 1. zpětná koupě (nákup stejného množství cenných papírů prodaných nekrytě za účelem splnění podmínek termínové smlouvy, 2. odkup (dohoda mezi společností a vládou o zpětném odkupu produktu, který společnost vyrobila, ale kterou vláda reklamuje jako část přírodního bohatství země, např. ropy)
бартер	barter výměna zboží za zboží, provádět směnný obchod
бек-офіс	back-office provozní úsek brokerského domu zabývající se vedením záznamů, výpisy, maržovými účty atp.
бенчмарк	benchmark index sloužící k porovnání výkonnosti fondu
бенчмаркінг	benchmarking zkoumání produktů konkurenční firmy a určení norem, které je nutno překonat
бізнес	business/ byznys 1. obchod, obchodování, podnikání, 2. agenda
блю-чипс	blue-chips akcie největších a nejznámějších společností na daném trhu
варрант	warrant 1. opční list, 2. příkaz k výstavce směnky, který někoho zmocňuje někoho k zaplacení určité částky, 3. plná moc pro výběrčího daní
ваучер	voucher 1. voucher, potvrzení, poukaz, 2. účetní doklad

вел фер	welfare blahobyt společnosti
гарячі гроші	horké peníze <i>od hot money</i> krátkodobé pohledávky, depozita, které se přelévají ze země do země, zejména v souvislosti s očekávaným vývojem měny a v závislosti na spekulacích měnového vývoje, nebo při výrazných změnách úrokových sazeb
гап	gap 1. rozdíl (diference vzniklá z přecenění bankovních pohledávek a závazků, kladný rozdíl – přebytek, záporný – schodek), 2. mezera (diference mezi cenou cenného papíru nebo komodity vzniklá v situaci, kdy se příslušné cenové rozpětí jednoho obchodovacího dne nepřekrývá s rozpětím příštího dne, čímž vzniká rozpětí čili mezera, v jejímž rámci se vůbec neobchodovalo)
делістинг	delisting stažení emise akcií z trhu
демаркетинг	demarketing aktivita vedoucí ke snižování poptávky po zboží nebo službě
демпінг	dumping 1. systém vývozu zboží a jeho prodej v cílové zemi pod jeho normální tržní cenou na vývozcově domácím trhu, 2. prodej ve velkém množství za velmi nízkou cenu
дефолт	default 1. nedodržení závazků, 2. nesplnění povinnosti, prodlení ve splacení půjčky
дилер	dealer 1. obchodník, 2. fyzická nebo právnická osoba, která se zabývá obchodem s cennými papíry na vlastní účet a prodává je zákazníkům z vlastního portfolia
директ-мейл	direct mail přímá propagace prováděná poštovními zásilkami prospektů, brožur, katalogů atd.
ДИСКОНТ	diskont 1. rozdíl mezi nominální hodnotou převoditelného nástroje a skutečnou nižší cenou, za níž se prodává, 2. cenné papíry prodávající se pod svou nominální hodnotu (např. při očekávání snížení či nevyhlášení dividend), 3. poplatek hrazený obchodníkem, který poskytuje i používá okamžitý úvěr na základě dlužních úpisů, 4. vzájemný vztah mezi měnami různých zemí, 5. úrok sražený při nákupu směnky či jiného převoditelného nástroje nebo v okamžiku poskytování půjčky, 6. sleva při hotovém placení, 7. snížení pojistného
дистриб'ютор/ дистрибутор	distributor 1. detailista zajišťující prodej produktu, 2. velkoobchodník, zprostředkovatel, kdo prodává maloobchodníkům a uživatelům
драфт	1. draft <i>od honour draft</i> - vyplatit směnku v čj 2. draft sport . výběr hráčů do profesionálních

	družstev, např. ledního hokeje
е-банкінг	e-banking elektronické bankovníctví (bankovní služby poskytované prostřednictvím internetu)
екаунтінг	account záznam bankovních transakcí
ескроу	escrow podmíněná smlouva - smlouva ve formě veřejné listiny, uložená u třetí strany do správy, než nastane předmětná událost nebo stanovená podmínka
ЕКЮ (Європейська валютна одиниця)	ECU evropská měnová jednotka (první projev měnové unifikace, r. 1979), jejíž hodnota závisela na výchozí hodnotě měn, které se na koši ECU podílely, a na jejich váze v koše
зелені гроші	zelené peníze <i>od greenbacks</i>
інвестор	investor 1. fyzická nebo právnická osoba, která svěruje své zdroje jiné osobě, aby s nimi nakládala v očekávání zisku nebo příjmu, 2. fyzická nebo právnická osoba nakupující cenné papíry či jiné investiční hodnoty
індент	indent dovozní objednávka (objednávka podaná kupujícím dovozci, aby obstaral ze zahraničí dovoz specifikovaných položek za stanovenou cenu)
інсайдер	insider zasvěcená osoba (jde o kohokoli, kdo má znalosti o skutečnostech týkajících se důvěrných informací o stavu a záměrech společnosti, např. ředitelé, kaličové zaměstnanci)
кеш	cash hotovost (peněžní prostředky ve formě bankovek, mincí)
кліринг	clearing , klíring 1. <i>bank</i> . bezhotovostní zúčtování vzájemných pohledávek a závazků v zahraničním obchodě, 2. prodej hotovosti a cenných papírů mezi prodávajícím a kupujícími
колл-опціон	call option právo volby kupujícího koupit zásobu akcií za určenou cenu před konečným termínem
консалтинг	consulting poskytování poradenské služby
корнер	corner ovládnutí trhu skoupením zboží
лаг	lag index opožďování, zaostávání, stagnace
ЛІБОР	LIBOR úroková míra na likviditu v různých měnách, nabízenou v určitém minimálním objemu na londýnském mezibankovním trhu bankám nejvyšší úvěrové kvality se splatnostmi od jednoho dne až do jednoho roku

лідз энд легз	leads and lags předstih a zpoždění (změny v modelu mezinárodního obchodního platebního styku za situace, kdy se očekává devalvace nějaké národní měny; dovozci z příslušné země urychlují platby, aby se vyhnuli jejich nárůstu a platí tedy s předstihem, zatímco pro její vývozce je výhodnější nespěchat se směnou zahraniční měny, a proto platby oddalují)
лізинг	leasing typ nájmu na základě smlouvy o leasingu, metoda financování investičního majetku používaná zejména u strojů, zařízení, dopravních prostředků
лістинг	listing kotace (splnění podmínek předepsaných k uvedení cenného papíru na burzu)
маркет	market 1. místo, kde se scházejí kupující a prodávající, aby spolu veřejně obchodovali, obvykle je míněna burza, 2. obchod s širokým asortimentem
маркет-мейкер	market maker brokerská firma nebo banka, která udržuje portfolio cenného papíru/ zahr. měnu a jedná ve vztahu k tomuto cennému papíru jako dealer, je připravena soustavně kupovat nebo prodávat předmětný cenný papír/ zahr. měnu za solidní ceny na svůj účet v zájmu zachování trhu
маркетинг	marketing/ marketink činnost napomáhající rychlému přemísťování zboží, služeb nebo myšlenek od producentů ke spotřebitelům prostřednictvím různých podnikatelských činností spojených s uspokojováním potřeb a přání zákazníků; tyto činnosti zahrnují vše, co se týká průzkumu trhu, vývoje a zkvalitňování produktů, stanovení jejich cen, reklamy a propagace, dopravy, skladování, vlastního prodeje, atp.
менеджер	manager/ manažer, 1. vedoucí, řídící pracovník, 2. osoba pověřená organizační a obchodní stránkou sportovní nebo kulturní činnosti
менеджмент	manažering , management, 1. plánování, organizování, řízení a kontrola podnikatelské činnosti za účelem dosažení vytyčených cílů, 2. vedení
менеджеризм	manažerismus , management, 1. ekonom. teorie a praxe řízení podniku, manažerství, manažering, managing
мерчандайзинг	merchandising podpora prodeje prostřednictvím propagace výrobků, např. výstavy, propagační akce, balení, stanovení cen
метчинг	matching přizpůsobení (proces vyrovnávání aktiv a pasiv z hlediska termínů nebo měny)

мікроекономіка	mikroekonomie ekonomická analýza zkoumající chování individuálních hospodářských subjektů, např. spotřebitele či firmy, ale nezabývající se agregátními veličinami, zaměřuje se především na teorie spotřebitelské poptávky
ноу-хау	know-how technické nebo obchodní informace poskytované za úplatu
овербоут	overbought trh je překoupen (hodnocení cenové úrovně, kdy převažuje poptávka nad nabídkou cenného papíru, jehož kurz prudce vzrostl)
овердрафт	overdraft 1. přečerpání (částka, o níž debetní položka nebo poplatky přesahují zůstatek na účtu vkladatele), 2. schválený limit pro přečerpání
оверсолд	oversold nadměrný prodej, <i>burz.</i> přemíra prodejních pozic
онколь	on-call na požádání (o závazku splatném na výzvu nebo na požádání věřitele)
офшор	offshore země daňového ráje (<i>offshorová společnost</i> společnost založená v oblasti (zemi), kde podléhá nízkému nebo žádnému zdanění)
паблік рилейшнз	public relations vztahy s veřejností (jakákoli komunikace nebo činnost prováděná především za účelem zvýšení prestiže nebo goodwillu nějakého subjektu)
ПИБОР	PIBOR <i>Paris Interbank Offered Rate</i> pařížská úroková míra (analogicky PRIBOR, úroková míra na likviditu v české koruně, nabízenou v určitém minimálním objemu na pražském mezibankovním trhu bankám nejvyšší úvěrové kvality se splatnostmi od jednoho dne až do jednoho roka)
прайм-рейт	prime rate základní sazba (sazba, za kterou banka půjčuje svým nejlepším zákazníkům)
пул	pool 1. společný fond či jakékoli sdružení zdrojů nebo prostředků v zájmu společného cíle nebo prospěchu, 2. <i>společná oblast paměti počítače</i>
пут	put opční právo prodeje, právo prodat určitý počet cenných papírů za předem stanovenou cenu ve stanoveném termínu nebo dříve
рейтинг	rating 1. hodnocení morálních nebo jiných rizik ve vztahu k jednotlivci nebo podniku: charakteristika kvality se označuje písmeny od A do D, 2. metoda, jež investorovi nabízí jednoduchý systém odstupňování hodnot, který vyjadřuje

	relativní investiční kvality akcí a obligací
рест	rest 1. aktivní saldo/ zůstatek, bankovní rezerva (záhlaví ve výkazu Anglické banky), 2. uzávěrka, zúčtovací období při výpočtu úroků z půjček
ріелтер/ ріелтор	realtor majitel realitní kanceláře, realitní zprostředkovatel
роlover/ рол-овер	roll over odložit, prolongovat (refinansovat cenný papír emisí nového cenného papíru nebo úvěr novou výpůjčkou) rollover přesun (pohyb fondů z jedné investice do druhé, např. k datu splatnosti)
світч	switch <i>od switching</i> 1. devizová arbitráž prováděná formou reexportu zboží. Jejímž účelem je konverze deviz, které nejsou vzájemně směnitelné, 2. komutace (likvidace existující pozice a její současné obnovení v jiném termínovém nebo stejném finančním nástroji)
СВІФТ	SWIFT (SWIFT - Society of Worldwide Interbank Financial Telecommunications) společnost pro celosvětové mezibankovní telekomunikační spojení (organizace vyvíjející elektronický systém převodu finančních prostředků EFT mezi evropskými a severoamerickými bankami)
скватер	squatter <i>v ukr.</i> farmář (pěstitel různých plodin), <i>v češ.</i> osoba přebývající v cizích opuštěných domech bez placení nájemného
слоган	slogan heslo, aktuální, stále opakovaná myšlenka, reklamní heslo
супермаркет	supermarket samoobsluha, velkoobchod se samoobslužným prodejem, většinou s potravinářským a spotřebním zbožím
сюрвеєр	surveyor 1. inspektor, dozorce, 2. odborník, znalec, úřední odhadce
таймінг	timing časování (volba správného okamžiku k nákupu či prodeji cenných papírů)
таргетування	target spojení národních systémů RTGS za účelem vytvoření evropského vypořádacího systému
телемаркетинг	telemarketing telefonní marketing (propagace produktů prostřednictvím telefonu)
тендер	tender veřejná nabídková soutěž o nějakou zakázku
трейдер	trader obchodník, makléř (kdo kupuje a prodává na svůj účet)

	cenné papíry)
трейдинг	trading spekulace s akcemi za účelem dosažení zisku
ф'ючерс	futures termínované obchody (zahraniční měny, cenné papíry nebo komodity koupené nebo prodané k budoucímu dodání za smluvenou cenu)
факторинг	factoring faktoring 1. krátkodobé financování prodejem pohledávek splatných v budoucnosti třetí straně (faktorovi), 2. <i>bank.</i> dohoda mezi vývozcem a bankou která financuje splátkové obchody. Dodavatel dostane platbu okamžitě a pověří banku – faktora – inkasovat částky splatné v budoucnosti, 3. prodej účtu před jejich splatností s diskontem
фідучіар/ фідучіарій	fiduciář <i>od fiduciary</i> zmocněnec (osoba, korporace nebo společnost, komu byl svěřen majetek k držbě a správě)
флотинг/ флоатинг	floating režim volných měnových kurzů
форфейтинг	forfaiting obchodování s úvěry (odkup bezpečně zajištěných střednědobých nebo dlouhodobých exportních pohledávek splatných v budoucnosti bankou nebo specializovanou finanční institucí (forfaiterem) bez postihu na původního věřitele (vývozce))
франчайзинг	franchising forma podnikání opírající se o tzv. franchisovou licenci: jejím získáním se franchisingový podnikatel, který podniká pod jejím jménem zavedeným na trhu a s její pomocí stává partnerem franchisové společnosti
фритредерство	free trade svobodný obchod (zahraniční obchod bez politických omezení)
фритредер	free-trader stoupenec volného obchodu
хайтек (хайтек-компанія)	hightech <i>od high technology</i> technologicky vyspělý (hightech společnost - společnost, která používá vyspělé technologie, vypracovává projekty v oblasti vyspělé technologie)
хендз-он	hands on 1. ruční řízení, 2. přeměna z pasivního řízení v aktivní, investor se aktivně zapojuje do řízení podniku
хедж	hedge ochrana proti kurzovním rizikům
холдинг	holding právní forma subjektu (holdingová společnost, která svým kapitálem ovládá a kontroluje jiné firmy)
цедент	cedent postupitel, věřitel, který postupuje pohledávku třetí

osobě - novému věřiteli (postupník, cesionář)

чартер

charter 1. charta, listina, 2. *bank.* udělení práva k provedení bankovních operací, 3. smlouva o pronájmu letadla, lodí

чартинг

charting vypracovávání schémat pro analýzu trhu, prognózu cen

ZÁVĚR

Jak již bylo zmíněno, přejímání slov z cizích jazyků je podmíněno politickými, ekonomickými a kulturními kontakty mezi jazykovými společenstvími. V teoretické části jsme nastínili jaké místo zaujímá přejímání lexikálních jednotek z angličtiny jako světového, odborného a prestižního jazyka ve vývoji současného ukrajinského a českého jazyka, v obohacování jejich slovní zásoby. Angličtina se značnou mírou podílí na vytváření současné české a ukrajinské ekonomické terminologie.

Cílem práce bylo vysledování způsobů začlenění anglických přejímek v oblasti ekonomické terminologie do jazykových systémů českého a ukrajinského jazyka. Praktická část (kapitola č. 2) se zabývá charakteristikou jazykového materiálu a zvláště slovotvornou charakteristikou.

Formální adaptace anglicismů v oblasti ekonomické terminologie do jazykových systémů českého a ukrajinského jazyka má mnoho společných rysů.

Při výslovnostní adaptaci přejímek z angličtiny do ukrajinštiny dochází z důvodu rozdílnosti fonologického systému ke změnám podobně jako v češtině. Na rozdíl od češtiny je v ukrajinštině přízvuk volný a pohyblivý. Substantiva anglického původu v češtině a v ukrajinštině jsou zařazována k příslušným gramatickým rodům z hlediska svého zakončení, rodu ekvivalentu apod.. V češtině mohou anglicismy po dlouhou dobu zůstat v původní pravopisně neadaptované podobě, tedy nesklonné a z hlediska potřeby gramatické a syntaktické shody ve větě přiřazované k některému rodu, v ukrajinštině ihned po výslovnostní a ortografické adaptaci probíhá morfologická adaptace, některé výrazy nicméně zůstávají nesklonné. Anglické složené výrazy v ukrajinštině se píšou téměř vždy se spojovníkem nebo dohromady, ale byly zaregistrovány výrazy psané bez spojovníku podle vzoru přejímaného anglického výrazu (*наблик рилейшинз, ліндз енд легз*), kterých dle našeho názoru bude pod vlivem angličtiny přibývat.

Slovotvornou adaptaci zkoumaných anglicismů jsme se pokusili vysledovat ve vybraných jazykových korpusech. Výrazy utvořené slovotvornými a neslovotvornými postupy od výrazů VZSLJ jsou v obou zkoumaných jazycích zastoupeny substantivy, slovesy, adjektivy, adverbii, složenými výrazy a souslovími. Zastoupení těchto výrazů podle slovních druhů je znázorněno níže a rozdíl je zřejmý jen v reprezentaci příslovčí.

	<u>čeština</u>	<u>ukrajinština</u>
VZSLJ (substantiva, kompozita, anglická kompozita)	93	93
Skupina lexikálních jednotek po zkoumání jazykových korpusů	159	152
Výrazy utvořené od VZSLJ (příp. terminologická sousloví)	66 = 100 %	59 = 100 %
Podstatná jména	13,6 %	11,8 %
Slovesa	9 %	10,2 %
Přídavná jména	50 %	59,3 %
Příslovce	6 %	1,7 %
Kompozita, terminologická sousloví	21,4 %	17 %

Přibližně 80% výrazů jsou v obou zkoumaných jazycích utvořeny slovotvorným způsobem - odvozováním. Pokud jde o češtinu, jsme zaregistrovali následující domácí předpony: *ne-*, *pro-*, *za-*, cizí předpony: *de-*, *re-*, prefixoidy internacionálního charakteru: *sub-*, *mikro-*, *makro-*, *super-*. Obdobně v případě ukrajinštiny, domácí předpony: *не-*, *про-*, *за-*, *-без*, cizí předpony: *de-*, *pe-*, prefixoidy internacionálního charakteru: *суб-*, *мікро-*, *макро-*, *супер-*.

U odvozených substantiv mužského rodu v češtině jsme se setkali s příponami: *-or*, *-er*, *-ing*, *-ismus*, ženského rodu: *-k(a)*, středního rodu: *-án(i)*.

Obdobně ukrajinština používá při tvoření substantiv mužského rodu přípony: *-op*, *-ep*, *-иш (-иш2)*, ženského rodu: *-к(a)*, středního rodu: *-аиш(я)*. Jsme zaregistrovali, že v ukrajinštině je velice produktivní přípona *-аиш(я)*, kterou se tvoří verbální substantiva, jež jsou vlastní především odbornému jazyku.

Pro tvoření sloves čeština používá příponu *-ova(t)*, ukrajinština *-ува(mu)*.

Přídavná jména v češtině jsou tvořena příponami: *-n(i)*, *-ov(y)*, *-sk(y)*, *-an(y)*, *-ick(y)*; obdobně v ukrajinštině: *-н(иш)*, *-ішн(иш)*, *-ишн(иш)*, *-ов(иш)*, *-ськ(иш)*, *-ічн(иш)*. Za nejproduktivnější příponu můžeme označit v češtině *-ov(y)*, v ukrajinštině *-ов(иш)*.

Při smíšeném způsobu odvozování se kombinují v obou jazycích výše uvedené předpony a přípony.

Zaregistrované příslovce v češtině byly utvořeny za pomoci koncovek: -ě, -y. V ukrajinském korpusu jsme se setkali jen s jedním příslovcem vztahujícím se k našemu jazykovému materiálu utvořeným kombinací předpony *no-*, přípony *-u*.

Byly zaregistrovány jako nejdelší pětičlenné slovotvorné čeledi fundované analogickým substantivem (anglicismem) v obou zkoumaných jazycích, které mají: fundující substantivum, adjektivum, verbum, verbální substantivum, adverbium, nebo přechýlené ženské substantivum (*investor – investovat – investiční – investičně – zainvestování*; *інвестор – інвестиційний – інвестувати – інвестування*). Taková fundující substantiva mají i vysoký počet výskytů v korpusech obou zkoumaných jazyků. Ve většině případu slovotvorné čeledi mají dva až tři členy (*benchmark – benchmarking – benchmarkingový*; *бенчмарк – бенчмаркінг – бенчмаркінговий*).

Podle počtu výskytů zkoumaných anglicismů mají porovnávané jazyky více společných než rozdílných rysů. Nejvíce frekventované a slovotvorně adaptované jsou v podstatě stejné anglicismy (*audit / аудит*, *default/ дефолт*, *investor/ інвестор* aj.), také stejně málo frekventované anglicismy neologického charakteru (*overbought / овербоут*, *buy-back / бай-бек*, *welfare/ велфєр* aj.).

Jako příklad rozdílu mezi ukrajinštinou a češtinou v lexikálním plánu můžeme uvést, že anglicismus *draft* je v češtině na rozdíl od ukrajinštiny sportovní termín, *default* má v češtině i význam v oblasti programování, také jsme zaregistrovali použití termínu *keu* (*cash*) v ukrajinských mediálních textech v oblasti počítačů (doslova *cash-paměť*), výraz *corner* v ukrajinštině se používá v oblasti ekonomické a sportovní terminologii, a v češtině jako sportovní termín, *switch* v češtině nemá ekonomický význam, výraz *squatter* taktéž nemá v češtině ekonomický význam.

Při zkoumání jsme si všímali výskytu dublet a zjistili, že v korpusu SYN2005 výrazy z VZSLJ se vyskytují téměř vždy v původní anglické podobě: počet výskytu výrazu *leasing* je 1826, *lízing* – 0, *clearing* – 65, *klíring* – 0, ale výraz *manažer* má výhradně počeštěnou podobu (*manager* -1 výskyt). Jak již bylo zmíněno, v odborné oblasti počešťování se jeví jako nežádoucí, neboť počeštěním ztrácejí výrazy svůj mezinárodní charakter a tak je ztížena jejich identifikace s původními formami.

Při zkoumání ve vybraných jazykových korpusech jsme sledovali počet výskytů anglicismů v oblasti ekonomické terminologie v ekonomických odborných a publicistických (mediálních) textech. Porovnání výskytu anglicismů v oblasti ekonomické terminologie v českých jazykových korpusech vytvořených na bázi SYN2005 umožnilo učinit závěr, že v češtině se anglicismy z odborné oblasti přiměřeně vyskytují v textech publicistických.

Přesto výsledky dle našeho názoru nejsou dostatečně reprezentativní, abychom mohli na jejich základě dělat závěry o šíření zkoumané skupiny anglicismů prostřednictvím publicistiky do jiných vrstev národního jazyka a o jejich možném společenském přijetí, vyjímaje výrazy, jež už jsou plně adaptované a mají v korpusu vysoký počet výskytů.

Porovnání výskytu anglicismů v oblasti ekonomické terminologie v ukrajinských ekonomických odborných a mediálních textech umožnilo učinit závěr, že se v ukrajinštině anglicismy z odborné oblasti přiměřeně vyskytují v textech mediálních a mají značné zastoupení, tedy mohly by být zprostředkovány do společenského podvědomí. Vzniká otázka, zda-li jsou výrazy srozumitelné širokému kruhu uživatelů jazyka a nejsou-li jen ohromujícími cizími výrazy.

LITERATURA

- Arhopenko, L. M.: *Inshomovni leksyčni zapożyčennja v ukrajinskij movi: etapy i stupeni adaptaciji (na materialy anglicyzmiv u presy kincja XX - počatku XXI st.)*. Charkivskyj nacionalnyj universytet im. V. N. Karazina., Charkiv 2005, nestránkováno.
- Cuřín, František: *Vývojové tendence současné spisovné češtiny a kultura jazyka*. SPN, Praha 1974.
- Daneš, František a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Academia, Praha 1997.
- Dokulil, M. – Kuchař, J.: *Slovotvorná charakteristika cizích slov*. Naše řeč, roč. 60 (1977), s. 169–185.
- Fedorec, S. A.: *Anglijski zapožychennja v movi sučasnoji ukrajinskoji reklamy*. Charkivskyj nacionalnyj pedahohičnyj institut imeni H.S.Skovorody. — Charkiv 2005, nestránkováno.
- Filipec, J. ; Čermák, F.: *Česká lexikologie*. Academia, Praha 1985.
- Hindls, R., Holman, R., Hronová, S. a kol.: *Ekonomický slovník*. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 2003.
- Hubáček, Jaroslav: *Tvoření slov v češtině*. Ostravská univerzita, Ostrava 1996.
- Jelínek, M. *Odborná terminologie a jazyková kultura*. Knihovnická revue, Rok 2003, roč. 14, č. 4, s. 212-218.
- Karlík, P, Nekula, M., Rusínová, J. a kol.: *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2002.
- Kučera, K.: *K nejnovějším vlivům angličtiny na český jazyk*. In.: *Přednášky z XXXIV. a XXXV. běhu LŠSS. UK*, Praha 1995.
- Lotko, E.: *Co odhaluje analýza neologismů v současné češtině*. In: *Studia z filologii słowiańskiej ofiarowane profesor T. Z. Orłoś*. Kraków: 2000, s. 137-141.
- Lotko, E.: *O některých vývojových tendencích v současné slovní zásobě a jejich příčinách (na materiálu češtiny, slovenštiny a polštiny)*. In: *Slovanské studie – Studia slavica* 5. Ostravská univerzita, Ostrava 2002, s.7–23.
- Obdržálek, J.: *K terminologii nejenom fyzikální*. Vesmír 74, 1995/10, s. 586.
- Olijnik, A. D.: *Rol zapožičeň-anglicyzmiv u rozvytku suchasnoji ukrajinskoji mikroekonomičnoji terminologiji*. Kijivskyj nacionalnyj universytet im. T. Ševčenka, Kyjiv 2002, nestránkováno.
- Petráčková, V.: *Akademický slovník cizích slov*. Academia, Praha 2001.

- Pilecka, N.: *Zapozývčennja v českej ekonomičnij terminolohiji*. Visnyk Lvivskoho universitetu, Vyp. 38, č. I, Serija filolohija, 2006, s. 83-88. Dostupné na <http://www.dspace.humanities.org.ua/dspace/bitstream/123456789/1183/1/pilecka.pdf>
- Popova, N. O.: *Zapozichennja z anglijskoji movy v leksyko-semantyčnu systemu ukrajinskoji movy kinca XX ta počatku XXI stolitt'a*. Charivskij deržavnyj pedahohičnyj universytet im. H. S. Skovorody, Charkiv 2002, nestránkováno.
- Poštolková, B.; Rudný, M.; Tejnor, A.: *O české terminologii*. Academia, Praha 1983.
- Rejzek, J.: *K formální adaptaci anglicismů*. Naše řeč, 1993, roč. 76, s. 26-30.
- Svobodová, Diana: *Anglicismy v českých publicistických textech, důvody a způsoby jejich užívání*. Sborník z konference Jinakost, cizost v jazyce a literatuře. Ústí nad Labem 1999, s. 165-169.
- Svobodová, Diana: *Anglická a hybridní kompozita v současné češtině a jejich adaptace*. Naše řeč 1999, č.82, s. 122-126.
- Svobodová, Diana: *K otázce spisovnosti vybraných typů přejatých lexikálních jednotek*. Dostupné na <http://konference.osu.cz/cestina/dok/svobodova-diana.pdf>
- Svobodová, Jana: *Čeština po síti* [online]. Lexikologie, Dostupné na <http://www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/cestinapositi/lexikologie.htm>
- Viereck, W.; Viereck, K.; Ramiích, H.: *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Lidové noviny, Praha 2005.
- Vykulil, I. I.: *Zapozývčennja z klasyčnyh mov u naukovej terminologii sučasnych jevropskyh mov (na materialy jurydyčnyh ta ekonomičnyh terminiv ukrajinskoji, rosijskoji, nimeckoji, francuzkoji, anglijskoji mov)*. Kijivskij nacionalnyj universitet im. T. Ševčenko, Institut filolohiji, Kyjiv 2004, nestránkováno.

Slovníky

- Berger, J. a kol.: *Fraus velký ekonomický slovník : anglicko-český, česko-anglický*. Fraus, Plzeň 2007.
- Elman, Jiří: *Anglicko-český ekonomický výkladový slovník*. SOBOTÁLES, Praha 2004.
- Fialová, H., Fiala, J.: *Ekonomický slovník s odborným výkladem česky a anglicky*. A plus, Praha 2009.
- Karlík, P., Nekula, M., Pleskalová, J. a kol.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Lidové noviny, Praha 2002.
- Linhart, Jiří a kol.: *Slovník cizích slov pro nové století*. Dialog, Litvínov 2002.

- Lotko, E. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. UP, Olomouc 1999.
- Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 1*. Academia, Praha 1998.
- Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2*. Academia, Praha 2004.
- Rejzek, J.: *Český etymologický slovník*. LEDA, Praha 2001.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Český národní korpus <http://ucnk.ff.cuni.cz/>

Ekonomický server <http://library.if.ua/>

Mediální server RedTram™ <http://ua.redtram.com/pages/about/>

http://finance-bankovnictvi.blogspot.com/2008_05_01_archive.html

<http://superekonom.blog.cz/0605/zakladni-ekonomicke-pojmy-1>

<http://www.glossary.org.ua/>

<http://www.podnikatel.cz/firma/finance/factoring-a-forfaiting/>

<http://www.slovnyk.net/?swrd=%CB%B2%C1%CE%D0>

www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/cestinapositi/tvoreni_slov.htm

PŘÍLOHA Č. 1

Přehled výskytu anglicismů podle ukrajinských a českých zdrojů

<u>Ukrajiniština</u>	Ekonom. server, počet výskytnů	Mediační server, počet výskytnů	Internet, počet výskytnů	<u>Čeština</u>	SYN2005eco* počet výskytnů /ARF***	SYN2005pub** počet výskytnů /ARF***	SYN2005, počet výskytnů /ARF***	Internet, počet výskytnů
авераж	0	1	nelze určit	average <i>citát.</i>	9/2,399	0	11	
аджастер	0	0	531	adjuster	0	0	0	0
андеррайтер	3	1	1	underwriter	0	0	0	v názvech
аудит аудитор (не-)аудиторський аудитування аудитувати	506	min.1000		audit auditor auditorský auditorsky (ne-)auditovaný auditovat auditování	1516/56,7 45/3,1152	1092/258,126 122/26,4937		
бай-бек <i>neskl.</i>	0	0	min.3	buy-back <i>neskl.</i>	0	0	0	10 a více
бартер (без-)бартерний	140	156		barter barterový	8/2,102	18/6,102		
бек-офіс	2	3		back-office <i>citát.</i>	9/1,059	2	13	
бенчмарк бенчмаркінг бенчмаркінговий	5	3		benchmark benchmarking benchmarkingový	53/4,11	14/4,353		
бізнес бізнесовий	895	1000 min.		byznys/ business (<i>citát.</i>) byznysový	574/22,33	1336/350,63		
бло-чипс бло-чипс акції	1	0	min.6	blue-chips <i>neskl., plural</i>	0	2/2	12/2,335	
варрант	4	0	423	warrant	3	1	4	236000
ваучер	26	40		voucher voucherový	3	16/3,818		
велфер	1	0	40 a více	welfare <i>citát..</i>	1	0	0	min.30
гап	0	0	nelze určit	gap	<i>neekon. termin</i>		<i>neekon. termin</i>	

гарячі гроші	min.1	86				horké peníze hot money	0	4/1,4204	6 2	
делістинг	5	4				delisting	0	0	0	239
демаркетинг	7	0		114		demarketing	0	1	1	20
демаркетинговий										
демпінг	78	63				dumping dumpingový	41/5,28	78/20,282		
демпінговий										
дефолт	18	457				default defaultový	87/2,402 také neekon. (programování.)	4		
дефолтовий						defaultně				
дилер	186	152				dealer	101/7,802	715/188,535		
дилерський						dealerský				
дисконт	266	47				diskont	286/17,3995	196/41,983		
дисконтовий						diskontní				
дисконтувати						diskontovat				
дисконтування										
дистриб'ютор	51	279				distributor	240/15,761	775/199,773		
дистриб'юторський						distributorský				
дистрибуція/						distribuce				
дистрибуція						(ne)distribuční				
дистрибутивний						distribuvovat				
драфт	36	5				draft	-	-	342/ 68,952 neekon.(sport)	
						draftování				
						draftovaný				
е-банкінг	0	4		279		draftovat	6/1,001	7/1		
(інтернет-банкінг, директ-банкінг)						e-banking (internet-banking, direkt-banking, m-banking)				
екаунтинг	0	0		26		account neskl.atrib. (account manažer)	28/3,760	5	41/10,29	
ескроу	1	0		37		escrow neskl.	0	0	8/1	
нескл.						(escrow-slужба)				
ЕКЮ	10	7				ECU	133/8,381	6		
зелені гроші	0	0		min.2		zelené peníze	0	0	1	
інвестор	640	min. 1000				investor	7271/306,474	16512/3332,7		
(ре-)інвестиція	1373					(re-)investice				

інвестиційний інвестувати інвестування	640			(za-, pro-) investovat investiční investičně (za)investování				
інсайдер інсайдерський	17 14	3 1		insider insiderský insidersky	68/3,984	26/7,648		
кеш кеш-флоу	14	193 <i>neekon.</i> (počítač.)	nelze určit	cash cash flow <i>neskl.</i> (cash-flow)	101/8,188	74/21,132		
кліринг кліринговий	110	14		clearing clearingový <i>kliring</i>	164/4,884 (0)	16/4,757 (0)		
колл-опціон	3	3		call opce <i>citát.</i>	2	0	2	min. 1000
консалтинг консалтинговий	135	min. 1000 v <i>názvech firem</i>		consulting/ consulting	5/1,298	3/1,246	(1)	
корнер	1	<i>neekon. (sport)</i>	v <i>názvech firem</i>	corner	0	1 <i>neekon. (sport)</i>	15 <i>neekon. (sport)</i>	v <i>názvech firem</i>
лаг	20	nelze určit	13200	lag (lag faze)	<i>neekonom.</i>	<i>neekon.</i>	15	
ЛІБОР	3	0	400	LIBOR	7/1,88	22/7,206		
лідз енд легз	1	0	99	leads and lags	0	0		min. 5 <i>citát.</i>
лізинг лізинговий	205	420		leasing leasingový	941/27,1137	989/169,976		
лістинг лістинговий	30	106		listing	1	0	1	nelze určit
маркет	25	305		market	201/50,7401	134/7,7364		
маркет-мейкер	16	0	234	market maker market-maker	3/1,636	1		40
маркетинг маркетинговий	860	582		marketing marketingový marketingink	1811/59,5315 (0)	1451/353,998 (0)		
менеджер менеджерка менеджерський	255	1000 min.		manažer manažerka manažerský	4086/131,936	5473/1435,69		

менеджувати по-менеджерськи	(1)			manažersky manažerovat manager managerka				
менеджмент менеджментський	771	1000 min.		manažering management managementový	2646/96,9492	1345/321,278	1	
менеджеризм	3	0	128	manažerismus	0	0	0	225
мерчандайзинг	1	2	2160	merchandising merchandisingový	25/2,213	8/2,798		
метчинг	1	0	83	matching	3	0	4	0
мікроекономіка мікроекономічний	51 105	0		mikroekonomie mikroekonomický	51/6,239	20/5,694		
ноу-хау neskl.	148	963		know-how neskl.	170/12,2089	119/32,8638		
овербот	0	0	min.3	overbought neskl.	1	0	5	60
овердрафт	34	20		overdraft neskl.	0	0	0	min.2
оверсолд	0	0	2	oversold neskl.	1	0	5	111
онколь онкольный	10	0	1040	on-call neskl.	0	0	1	min.1
офшор (не-)офшорний	30	50		offshor offshoring offshorový	5/1	13/4,1733		
паблік рилейшинз neskl.	64	3		public relations neskl.	5/1,673	14/4,8547		
ПІБОР	0	0	65	PIBOR	0	0	0	35
прайм-рейт	2	0	112 neskl.	prime rate cítát.	0	0	0	2
пул	8	167		pool pooling	21/4,2668	58/16,03		
пут neskl.	11	nelze určit	430	put (put opce)	0	1	1	min.3
рейтинг рейтинговий	180	min. 1000		rating ratingový	245/9,273	297/57,3909		

рест	0	0	0	min. 1	rest	2	39/13,1806	0	
ріелтер	2	20			realtor	0	0	0	
ріелтор	0	81							
ріелтерський									
роlover	2	0		71	roll over citát.	0	0	0	min. 5
рол-овер									
світч	50	0			switch citát.	1	7 v názvech	27 neekon.	
СВІФТ	14	1			SWIFT	9/1	1	13	
скватер	2	0		nelze určit	squatter	0	28/7,645 neekonom.		
слоган	30	235			slogan	85/5,931	431/112,79		
супермаркет	21	749			supermarket	119/7,272	1039/277,527		
сюрвеєр	1	1		29	surveyor	0	0	0	v názvech
таймінг	2	0		min. 10	timing	2	7/3,0996		
таргетування	5	81			target	27/3,431			
таргетувати									
телемаркетинг	4	2			telemarketing	9/2,863	7/2,185		
телемаркетинговий					telemarketingový				
тендер	76	min. 1000			tendr/ tender	67/4,79 (1)	482/104,524		
тендеровий					tendrový				
трейдер	18	250			trader	3/1,646	3/1,644		
трейдинг	0	38			trading	13/2,831	13/4,0722		
трейдинговий					tradingový (1)	ciťt.			
ф'ючерс	30	443			futures	16/3,989	23/7,132		
ф'ючерсний					citát. (futures kontrakt)				
факторинг	68	24			factoring/ factoring	(4) 233/6,010	100/5,283 (4) 74/3,103(0)		
факторинговий					factoringový/ factoringový				
фідучіар	5	0		26	fiduciary citát. fiduciář	0	0	0	127
фідучіарій									
флотинг/ флоатинг	0	0		31+98	floating	14/2,097	3 v názvech	19	
форфейтинг	1	0							
	23	0			forfaiting	9/2,863	11/2,626		

форфейтинговий	32	38			forfaitingový				
франчайзинг	12	0			franchising franchisingový		137/5,173	23/5,567	
франчайзинговий	25	0			free trade cítát.		2	0	min.2 cítát.
франчайзер	0	27			hightech/ high-tech neskl.tribut		1 17/3,1492	2 17/5,5033	6/2,497
фритредерство	98	146			hedge hedgeový hedging hedge fond		8/1,081 (4)	29/5,834 (2)	
фритредерський	77	min. 1000			holding holdingový subholding		185/10,869 (0)	1359/268,253 (11)	
фритредер	3	0		1800	cedent		0	0	80
хайтек-компанія	14	84			charter charterový		6/1,027	93/20,3135	
хедж neskl.	0	0		min.2	charting		1	0	1
(не-)хеджування									
хеджований									
хеджувати									
холдинг									
холдинговий									
субхолдинг									
цедент									
чартер									
чартерний									
чартинг									
чартинговий									

Pod heslem uvádíme vyhledané odvozeniny, příp. sousloví, poznámky o výrazu:

neskl. – neskloňný výraz

cítát. – výraz citátový

neekonom. – neekonomický výraz

SYN2005eco* na baze SYN2005: txttype="TXB" | txttype="ADM" | genre="ECO" | genre="MAN" | genre="JUR"

SYN2005pub** na baze SYN2005: txttype="MIS" | txttype="PUB"

ARF *** Míru rovnoměrnosti rozložení hledaného výrazu v korpuse vyjadřuje redukovaná četnost (ARF). Redukovaná četnost je počet úseků, ve kterých se dané slovo (alespoň jednou) nachází

Všechné údaje o výskytu výrazů na internetu pochází z období květen-červenec 2009